

EXISTĂ PREDICAT VERBAL COMPUS ÎN LIMBA ROMÂNĂ ?

C. DIMITRIU

1. În literatura românească de specialitate, *conceptul și termenul de predicat verbal compus (complex)* au apărut târziu, la începutul celei de a doua jumătăți a secolului nostru¹, și, după mai puțin de trei decenii de căutări, se

¹ Trecînd peste aprecierea – mai mult sau mai puțin întîmplătoare – a lui Alexandru Philippide că un verb ca *pot* la optativ urmat de un alt verb „arată posibilitatea” (*Gramatica elementară a limbii române*, Iași, 1897, p. 325; vezi și «Cuprinsul», care la §100 trimite la „verbe modale”), notăm lucrările în care se abordează în mod special problema predicatului verbal compus și, implicit, a semiauxiliarelor: Iorgu Iordan, *Limba română contemporană*, București, 1954, p. 434–435, 583–584 (= *Iordan 1954*); Gh. Nedioglu, *Predicatul verbal*, LR, V, 1956, nr. 3, p. 34–45; nr. 4, p. 49–57; nr. 5, p. 23–36 (= *Nedioglu I, II, III*); Valeria Guțu, *Semiauxiliarele de mod*, SG, I, 1956, p. 57–81 (= *Guțu I*); Valeria Guțu Romalo, *Semiauxiliarele de aspect?*, LR, X, 1961, nr. 1, p. 3–15 (= *Guțu II*); Gh. N. Dragomirescu, *Auxiliarele modale*, LL, VII, 1963, p. 231–256 (= *Dragomirescu 1963*); *Gramatica limbii române* publicată sub auspiciile Academiei, București, 1963, I, p. 204–206, II, p. 98 (= *Gram. Acad., I, II*); Pompiliu Dumitrașcu, *În legătură cu predicatul multiplu și cel complex*, CL, IX, 1964, nr. 1, p. 59–66 (= *Dumitrașcu 1964*); Ștefan Hazy, *Predicate verbale compuse?*, CL, X, 1965, nr. 2, p. 289–297 (= *Hazy 1965*); Ecaterina Teodorescu, *Însemnări pe marginea auxiliarelor de modalitate*, AF, XVII, 1966, p. 137–142 (= *Teodorescu 1966*); C. Dimitriu, *Observații în legătură cu verbele semiauxiliare de aspect*, LR, XVI, 1967, nr. 4, p. 297–303 (= *Dimitriu I*); Iorgu Iordan, Valeria Guțu Romalo, Alexandru Niculescu, *Structura morfologică a limbii române contemporane*, București, 1967, p. 85 (= *SMLRC*); A. Mișan, *Categoria gramaticală a aspectului verbal*, I, CL, XIV, 1969, nr. 2, p. 265–278; II, XV, 1970, nr. 1, p. 131–143 (= *Mișan I, II*); D. Irimia, *Semiauxiliarele*, AF, XXI, 1970, p. 79–96 (= *Irimia I*); Gh. Constantinescu, *Particularitățile semantice și sintactice ale verbului a trebui*, LR, XIX, 1970, nr. 1, p. 15–24 (= *Constantinescu I*); idem, *Particularitățile morfologice ale verbului a trebui*, LL, XXIV, 1970, p. 163–173 (= *Constantinescu II*); G. G. Neamțu, *Despre auxiliare, cu privire specială la a fi*, CL, XVI, 1971, nr. 2, p. 355–363 (= *Neamțu 1971*); Valeria Guțu Romalo, *Sintaxa limbii române*, București, 1973, p. 129–131 (= *Guțu III*); D. Irimia, *Structura gramaticală a limbii române. Verbul*, Iași, 1976, p. 145–156 (= *Irimia II*); Iorgu Iordan, Vladimir Robu, *Limba română contemporană*, București, 1978, p. 447–451 (= *Iordan-Robu 1978*); C. Dimitriu, *Gramatica limbii române explicată. Morfologia*, Iași, 1979, p. 195–208 (= *Dimitriu II*); G. G. Neamțu, *Despre construcția „a trebui + participiu”*, LR, XXIX, 1980, nr. 5, p. 511–514 (= *Neamțu*

poate spune că au fost principial abandonate². Toți susținătorii predicatului verbal compus (complex) apreciază că în structura acestuia intră un verb semiauxiliar (numit uneori și auxiliar³) și un verb de bază. Inventarul semiauxiliarelor – limitat numeric, dar nu același la toți specialiștii – cuprinde două grupe de verbe. Prima grupă o constituie semiauxiliarele de mod care – la cei ce s-au preocupat de problema semiauxiliarelor în ansamblu, chiar dacă nu le-au grupat în exact aceeași manieră – sînt în număr de **patru** (*a putea, a trebui, a fi, a avea* la Hazy 1965 și SMLRC sau *a putea, a trebui, a vrea, a ști* la Iordan 1954), **cinci** (*a putea, a trebui, a fi, a avea, a voi* la Nedioglu I, II, III sau *a putea, a trebui, a fi, a avea, a veni* la Dimitriu I, II, III), **șase** (*a putea, a trebui, a fi, a vrea/a voi, a veni, a avea* la Dragomirescu 1963, *Gram. Acad., I, II și Irimia I, II, III, a putea, a trebui, a avea, a fi, a veni, a părea* la Iordan-Robu 1978 sau *a fi, a veni, a trebui, a avea, a vrea, a putea* la Coteanu 1982) sau **șapte** (*a putea, a trebui, a avea, a fi, a vrea/a voi, a veni, a părea* la Guțu I). Lăsînd la o parte verbele care semantic nu indică în mod obișnuit modalitatea (*a ști*, la Iordan 1954, *a părea*, la Guțu 1956 și Iordan-Robu 1978), precum și verbul *a vrea*, la care există două posibilități de construcție din punctul de vedere al persoanei gramaticale (la aceeași persoană cu verbul guvernat și la persoană diferită față de verbul guvernat – vezi Dimitriu II, p. 198), **rămîn cinci verbe semiauxiliare de mod asupra cărora ne oprim în cele ce urmează, și anume, a putea, a trebui, a fi, a avea și a veni.**

1980); C. Dimitriu, *Gramatica limbii române explicată. Sintaxa*, Iași, 1982, p. 187–188 (= Dimitriu III); I. Coteanu, *Gramatica de bază a limbii române*, București, 1982, p. 248–250 (= Coteanu 1982); D. Irimia, *Structura gramaticală a limbii române. Sintaxa*, Iași, 1983, p. 71 (= Irimia III). Principalele idei din lucrările citate mai sus se regăsesc, într-o formă sau alta, și în literatura de specialitate privitoare la limba rusă; vezi, de exemplu, *Современный русский язык* под редакцией В. А. Бехошатковой, Москва, 1981, „составное глагольное сказуемое“, p. 420 sqq., *Русская грамматика*, II, *Синтаксис*, Москва, 1980, p. 122–123 ș.a. Menționăm și faptul că în câteva gramatici ale limbii engleze aparținînd unor autori neanglofoni se întîlnesc în principiu aceleași idei privitoare la predicatul verbal compus; vezi, de exemplu, N. A. Kобрina, E. A. Korneyeva, *An Outline of Modern English Syntax*, Moscow, 1965, „The Compound Predicate“, p. 20 sqq.; Leon Levițchi, Ioan Preda, *Gramatica limbii engleze*, București, 1967, „Predicatul verbal compus (The Compound Verbal Predicate)“, p. 221 sqq. ș.a.

² Această apreciere este motivată de faptul că, după numeroasele lucrări în care se abordează direct această problemă din 1956 și pînă în jurul lui 1980 (vezi nota anterioară), în ultimul deceniu nu pot fi citate studii speciale privitoare la predicatul verbal compus (complex), iar lucrările de sinteză recente menționează „realitatea“ în discuție *mai ales* pentru a o nega: toate verbele de modalitate (*a putea, a trebui* etc.) și de aspect (*a începe, a prinde* etc.) – găsim la Theodor Hristea, *Sinteze de limba română*, ediția a III-a, București, 1984, p. 312 – „au valoare predicativă atunci cînd sînt la un mod personal și e bine ca ele să fie separate, la analiza sintactică, de verbul următor“; „faptul că verbele de modalitate și cele de aspect... sînt insuficiente din punct de vedere lexical nu este în măsură să împiedice interpretarea lor drept predicate“ – apreciază Mioara Avram în *Gramatica pentru toți*, București, 1986, p. 264.

³ O denumire mai deosebită, *anume, auxiliare modal-sintactice contextuale*, apare la Neamțu 1971, p. 361.

Cea de a doua grupă este a semiauxiliarelor de aspect, care din punct de vedere semantic pot arăta: începutul acțiunii, acestea putând fi **trei** (*a începe, a se pune, a (se) porni* la Hazy 1965 sau *a începe, a prinde, a se pune* la Dimitriu I, II, III), **patru** (*a începe, a porni, a prinde, a se apuca* la Iordan 1954 sau *a sta, a vrea, a trage, a da* la Irimia I, II, III), **cinci** (*a începe, a apuca, a prinde, a da, a sta* la Coteanu 1982), **șapte** (*a începe, a (se) porni, a (se) apuca, a sta, a da, a lăsa, a-i veni* la Nedioglu III), **opt** (*a (se) apuca, a căuta, a da, a începe, a încerca, a (se) porni, a prinde, a sta* la Iordan-Robu 1978) sau **14** (*a începe, a prinde, a se pune, a (se) porni, a se apuca, a bufni, a izbucni, a podidi, a purcede, a se scula, a se ridica, a se lua, a se duce, a da dosul* la Guțu II); continuarea acțiunii, unde se indică **un** verb (*a continua* la Iordan 1954) sau **două** (*a urma, a continua* la Guțu II, Hazy 1965, Dimitriu I, II, III, Iordan-Robu 1978); sfârșitul acțiunii, la care se spune că verbele pot fi **trei** (*a înceta, a termina, a sfârși* la Iordan 1954 sau *a sfârși, a isprăvi, a termina* la Hazy 1965), **cinci** (*a termina, a încheia, a se opri, a isprăvi, a sfârși* la Dimitriu I, II, III), **șapte** (*a înceta, a isprăvi, a se opri, a conteni, a ajunge, a apuca, a izbuti* la Guțu II) sau **opt** (*a apuca, a conteni, a găta, a isprăvi, a înceta, a mîntui, a sfârși, a termina* la Iordan-Robu 1978). Considerînd accidentale verbele pe care – mai ales din cauza sensului lor – le înfîlmăm într-un singur studiu (*a căuta, a vrea, a încerca* etc.) și lăsînd la o parte și pe acelea cu circulație restrînsă (*a bufni, a găta, a purcede* etc.), reținem pentru discuții șapte semiauxiliare care arată începutul acțiunii (*a începe, a (se) porni, a prinde, a apuca, a sta, a da, a (se) pune*), două care arată continuarea acțiunii (*a continua, a urma*) și cinci care arată încheierea acțiunii (*a termina, a sfârși, a isprăvi, a conteni, a înceta, a se opri*)⁴.

Nici în legătură cu forma flexionară a verbului de bază nu există unitate de vederi, în sensul că – făcînd abstracție de oscilațiile ce apar uneori la unul și același cercetător⁵ – se apreciază că verbul de bază poate sta numai la conjunctiv (*Nedioglu I, II, III*), la conjunctiv, infinitiv, supin (*Coteanu 1982*), la conjunctiv, infinitiv, supin, participiu (*Iordan 1954, Gram. Acad., I, II, Hazy 1965, Dimitriu I, II, III*) sau la conjunctiv, prezumtiv, infinitiv, supin și participiu (*Guțu I, II, Dragomirescu 1963, Iordan-Robu 1978*). Sîntem de părere că pentru comentariile pe care le facem în continuare este util să pornim de la ultima

⁴ Comentariile pe care le facem în privința verbelor de mod și de aspect pe care le-am reținut aici pot viza, la rigoare, și verbele pe care, cu motivația arătată, le-am lăsat la o parte.

⁵ De exemplu, la *Irimia I* găsim că verbul de bază poate sta la conjunctiv, infinitiv sau prezumtiv, dar că există și unități sintactice cu un al doilea verb la participiu sau supin „mai mult sau mai puțin discutabile“ (p. 95); același autor, însă (*Irimia II*) se oprește mai ferm la conjunctiv, prezumtiv și infinitiv (p. 146), dar în exemplificare (p. 153–154) apare și participiul; în sfârșit, la *Irimia III* predicatul verbal compus este exemplificat numai cu conjunctivul (p. 71), iar structura *a trebui + participiu* este considerată „predicat verbal dezvoltat“ (p. 70–71).

ipoteză, întrucît aceasta conține numărul maxim de forme flexionare ale verbului de bază susceptibile de a face parte din predicatul verbal compus.

2. Cercetarea științifică modernă tinde să perfecteze sistemele și micro-sistemele existente ale științelor sau să imagineze noi sisteme și microsisteme care să permită analiza *întregii* realități avute în vedere – adică fără rest – și să conțină *cît mai puține* contradicții (înlăturarea tuturor contradicțiilor din știință avem convingerea că reprezintă un ideal ce nu va putea fi niciodată atins⁶). Din această perspectivă, abordînd din nou problema predicatului verbal compus, urmărim să vedem dacă – *în consens cu ideile principial admise în gramatica românească actuală* – predicatul verbal compus este o realitate care poate fi acceptată sau care trebuie negată. În demersul nostru, vom raporta predicatul verbal compus, în a cărui structură intră un „verb semiauxiliar” și un „verb de bază” (vezi 1), pe de o parte la predicatul nominal⁷, care conține un verb copulativ și un nume predicativ, iar pe de altă parte, la formele flexionare compuse⁸ ale tuturor verbelor, ce sînt alcătuite din unul sau mai multe verbe auxiliare și un verb de bază.

„Verbele semiauxiliare”, atunci cînd au fost acceptate ca atare, au fost dispuse într-o clasă – cu omogenitate redusă – mai ales pe baza criteriului semantic: „semiauxiliarele”, ca elemente componente ale predicatului verbal compus, pot fi de mod, dacă indică prin excelență posibilitatea sau necesitatea (*a putea, a trebui, a fi* etc.), și de aspect, dacă indică începutul, continuarea sau sfîrșitul acțiunii (*a începe, a continua, a sfîrși* etc. – vezi finalul la 1). Aceste particularități semantice justifică faptul că *toate* verbele „semiauxiliare” – dar numai atunci cînd au calitatea de „semiauxiliare” – sînt *insuficiente*, avînd fie una, fie două *valențe obligatorii*⁹ (a căror satisfacere condiționează existența unei

⁶ În această privință, „adevărul” a fost sugerat cu cîteva secole înaintea erei de către Platon în *Republica*, prin extraordinara metaforă a peșterii (*Opere*, V, București, 1986, p. 312-315).

⁷ În comparație cu teza că trebuie renunțat la predicatul nominal, teza că predicatul nominal poate fi admis ni se pare mai convenabilă (vezi *Dimitriu III*, p. 195 sqq.).

⁸ După cîte știm, pînă în momentul de față nu s-au adus argumente convingătoare împotriva admiterii formelor flexionare *compuse* ale verbelor românești.

⁹ Preocupări teoretice privitoare la valențele verbului apar la noi cu cîteva decenii în urmă, în acest sens putînd cita pe Sextil Pușcariu, *Limba română, I, Privire generală*, București, 1940, p. 149 sqq., care (pornind de la Karl Bühler, *Sprachtheorie. Die Darstellungsfunktion der Sprache*, Iena, 1934) arată că verbele impersonale nu au goluri (*plouă*), verbele intransitive au un gol înainte (*apa curge*), iar verbele tranzitive pot avea două goluri, unul înainte și altul după (*mama îmbracă copilul*) sau trei goluri, unul înainte și două după (*tata a împrumutat vecinului coasa*). Mai tîrziu, teoria „golorilor” – numite valențe – a fost utilizată de Valeria Guțu Romalo, *În problema clasificării verbelor. Încercare de clasificare sintagmatică*, SCL, XIV, 1963, nr. 1, p. 29-43, care, pornind de la enunțuri predicative minime alcătuite din verb și „nume” fără prepoziție, în nominativ, genitiv, dativ, acuzativ și/sau cazul x (ultimul în contexte ca *a alege pe cineva deputat*), grupează verbele românești în 16 clase.

comunicări finite minime¹⁰) ce pot fi, în topica obiectivă, la stînga sau la dreapta „semiauxiliarului” respectiv. Valențele obligatorii pot fi satisfăcute, la verbele „semiauxiliare”, numai¹¹ de „nume” (substantive și substituttele lor pronominale și numerale) neprecedate sau precedate de prepoziții, de adjective de proveniență verbală sau de verbe: *ei/doi pot merge, cartea trebuie citită* etc. Subliniem faptul că, așa cum în limba română nu există nici un verb care să fie numai copulativ sau numai auxiliar, ci unul și același corp fonetic verbal este admis ca predicativ într-un context și copulativ sau auxiliar în altul, tot la fel limba română nu dispune de nici un verb care să fie întotdeauna „semiauxiliar”, ci un singur corp fonetic verbal este acceptat ca „semiauxiliar” într-o structură și predicativ (eventual copulativ sau auxiliar) în alta. În consecință, cele spuse mai sus în legătură cu valențele obligatorii ale verbelor „semiauxiliare” sînt valabile numai la structurile în care verbele respective sînt admise ca „semiauxiliare”, nu și la acelea în care același corp fonetic verbal funcționează ca predicat sau cu o altă valoare. Așa stînd lucrurile, la cele 20 de „semiauxiliare” pe care le-am reținut pentru analiza de față vom lua în considerație numai structurile în care acestea au fost admise de către unul sau mai mulți specialiști ca reprezentînd un element component al predicatului verbal compus. În acest sens, notăm în tabelul de mai jos tipurile de structuri în care „semiauxiliarele” avute în vedere au fost considerate elemente componente ale predicatului verbal compus în diversele stiluri ale limbii literare moderne, cu mențiunea că între ceea ce la un moment dat este *literar* și *neliterar* nu se poate face o distincție netă (Vezi tabelul 1).

Structurile incluse în tabel permit aprecierea că unele verbe „semiauxiliare” au în mod evident două valențe obligatorii în anumite tipuri de contexte (*a putea*, tipurile a, c; *a trebui*, tipul f; *a fi*, tipurile e, f; *a avea*, tipurile b, c, d; *a veni*, tipurile a, b, c; *a începe*, *a (se) porni*, *a prinde*, *a continua*, *a urma*, tipurile a, b; *a (se) apuca*, *a conteni*, tipurile a, b, c; *a sta*, *a da*, tipul a; *a se pune*, *a termina*, *a sfîrși*, *a isprăvi*, *a înceta*, *a se opri*, tipul a), altele sau aceleași au de asemenea în mod evident o singură valență obligatorie (*a trebui*, tipurile a, g; *a fi*, tipurile a, d, g), iar la altele sau la aceleași, pentru precizarea

¹⁰ Pe lîngă valențele obligatorii, care condiționează existența unei comunicări minime finite, verbele – atît cele „semiauxiliare”, cît și cele predicative – pot avea și valențe facultative, a căror satisfacere nu este obligatorie pentru realizarea unei comunicări minime finite. De exemplu, un predicativ ca *ninge*, cu valența obligatorie *zero*, are valențe facultative pentru „nume” în acuzativ (*îl ninge*), pentru adverbe (*ninge frumos*) etc; un „semiauxiliar” ca *termină*, cu valențe obligatorii pentru nominativul și acuzativul „numelor”, are și valențe facultative pentru adverb (*el termină cartea acum*) etc.

¹¹ La aceste părți de vorbire comune „semiauxiliarelor” și predicativelor, la verbele predicative trebuie adăugat – uneori – și adverbul, care satisface valențele obligatorii ale unor verbe ca *a se comporta*, *a se purta* etc. (de exemplu, *el se comportă frumos*).

numărului de valențe sînt necesare unele comentarii (*a putea*, tipul b; *a trebui*, tipurile b, c, d, e; *a fi*, tipurile b, c; *a avea*, tipul a).

Tabelul 1

Verbul	Tipurile de structuri admise de cel puțin un specialist ca reprezentînd un predicat verbal compus
a putea	a) el <i>poate</i> să citească b) dreptatea <i>nu poate</i> să existe c) omul <i>poate</i> vorbi
a trebui	a) <i>trebuie</i> (<i>trebuia</i> etc) să merg (să mergi etc) b) eu <i>trebuie</i> (<i>trebuia</i> etc) să merg (să mergi etc) c) eu <i>trebuiam</i> să merg d) el <i>trebuie</i> să fi afirmat că... e) el <i>trebuie</i> să fi rîzînd și acum f) balanța <i>trebuie</i> echilibrată g) <i>trebuie</i> subliniat că...
a fi	a) <i>era</i> să cad (să cazi etc) b) eu <i>era să cad</i> c) eu <i>eram să cad</i> d) dacă <i>este</i> să dai ceva, dă e) <i>nu-i era</i> a lucra f) multe <i>sînt</i> de spus pe lume g) <i>nu mai este</i> de trăit cu...
a avea	a) pentru examen, tînrul <i>are</i> să citească materia cerută b) în 1893, poetul <i>avea</i> să publice opera sa capitală c) el <i>nu are</i> a se plînge de prieteni d) el <i>are</i> de recitat o poezie
a veni	a) îi <i>vine</i> să alege b) îi <i>vine</i> a zburda c) cererea aceasta <i>vine</i> rezolvată de altcineva
a începe, a (se) porni, a prinde, a continua, a urma	a) el <i>începe</i> să povestească b) el <i>începe</i> a se preocupa de...
a (se) apuca, a conteni	a) el <i>nu se apucă</i> să învețe b) la el găina <i>a apucat</i> a cînta în casă c) ea <i>nu se apucă</i> de plîns
a sta, a da	a) el <i>stă</i> să cadă
a se pune, a termina, a sîrși, a isprăvi, a înceta, a se opri	a) ea <i>se pune</i> pe sporovăit

3. La verbele „semiauxiliare“ cu două valențe obligatorii evidente, valența obligatorie din stînga – în opica obiectivă – este ocupată de obicei de nominalul unui „nume“, care funcționează ca subiect al „semiauxiliarului“ și al verbului „de bază“ (*a putea*, tipurile a, c; *a trebui*, tipul f; *a fi*, tipul f; *a avea*, tipurile b, c, d; *a veni* tipul c; *a începe*, *a (se) porni*, *a prinde*, *a continua*, *a urma*, tipurile a, b; *a (se) apuca*, *a conteni*, tipurile a, b, c; *a sta*, *a da*, tipul a; *a*

se pune, a termina, a sfârși, a isprăvi, a înceta, a se opri, tipul a) și doar uneori de dativul „numelui“, care îndeplinește funcția de complement indirect numai pe lângă „semiauxiliar“ (*a fi*, tipul e; *a veni*, tipurile a, b). Cît privește valența obligatorie din dreapta – în topica obiectivă –, aceasta poate fi ocupată la verbele respective considerate „semiauxiliare“ de:

- un verb la conjunctiv: – *a putea*, tipul a: el poate *să citească*;
- *a avea*, tipul b: în 1883, poetul avea *să publice* opera lui capitală;
- *a veni*, tipul a: îi vine *să alerge*;
- *a începe, a (se) porni, a prinde, a continua, a urma*, tipul a: el începe *să povestească*;
- *a se apuca, a conteni*, tipul a: el nu se apucă *să învețe*;
- *a sta, a da*, tipul a: el stă *să cadă*;
- un verb la infinitivul cu *a*: – *a fi*, tipul e: nu-i era *a lucra*;
- *a avea*, tipul c: el nu are *a se plînge* de prieteni;
- *a veni*, tipul b: îi vine *a zburda*;
- *a începe, a (se) porni, a prinde, a continua, a urma*, tipul b: el începe *a se preocupa* de...;
- *a se apuca, a conteni*, tipul b: la el, găina a apucat *a cînta* în casă;
- un verb la infinitivul fără *a*: – *a putea*, tipul c: omul poate *vorbi*;
- un verb la supin: – *a fi*, tipul f: multe sînt *de spus* pe lume;
- *a avea*, tipul d: el are *de recitat* o poezie;
- *a (se) apuca, a conteni*, tipul c: ea nu se apucă *de plîns*;
- *a se pune, a termina, a sfârși, a isprăvi, a înceta, a se opri*, tipul a: ea se pune *pe sporovăit*;
- un adjectiv de proveniență participială: – *a trebui*, tipul f: balanța tre
buie *echilibrată*;
- *a(i) veni*, tipul c: cererea
aceasta vine *rezolvată* de
altcineva;

Pentru interpretarea structurilor în care valența obligatorie din stînga „semiauxiliarului“ este ocupată de nominativ, iar valența obligatorie din dreapta – în topica obiectivă – de modul conjunctiv, considerăm util să relevăm cele două caracteristici esențiale pe care trebuie să le aibă un verb oarecare pentru a funcționa ca predicat. Dat fiind faptul că predicatul propoziției tip (bimembre,

cu topică obiectivă) a fost imaginat – potrivit opiniei celei mai răspândite – după predicatul judecății și că prin predicatul judecății „se spune ceva” despre subiectul judecății¹², urmează în mod logic că prima caracteristică esențială pentru ca un verb să funcționeze ca predicat al propoziției este aceea de a transmite o informație semantică atribuibilă subiectului de către vorbitor (reversul medaliei înseamnă că verbul care nu transmite o informație semantică nu poate îndeplini funcția sintactică de predicat al propoziției). Cea de a doua caracteristică esențială pentru predicativitatea verbelor vizează informația gramaticală: verbul care, în calitatea sa de predicat, „spune ceva” despre un „nume”-subiect se acordă cu acesta din urmă în categoriile gramaticale comune părților de vorbire în care se concretizează cele două funcții; cum categoriile gramaticale comune tuturor verbelor și „numelor” sînt persoana și numărul, urmează că pot funcționa ca predicat formele verbale (modale) care au capacitatea de a se atribui „singure” persoanelor gramaticale I, a II-a și a III-a singular și plural existente la „nume”¹³ (corolarul înseamnă că formele verbale ce nu se pot atribui „singure” persoanei gramaticale – la singular și plural – a „numelui”-subiect nu pot funcționa ca predicat).

Din punctul de vedere al acestor două caracteristici esențiale găsim că, în toate tipurile de contexte în care valența din dreapta a „semiauxiliarului” bivalent este consumată de un conjunctiv, conjunctivul poate să îndeplinească singur¹⁴ funcția de predicat, întrucît transmite o anumită informație semantică despre subiect identificabilă printr-un sinonim sintetic sau perifrastic (vezi dicționarele la verbele *a citi*, *a publica*, *a povesti* etc.) și se atribuie prin desinențe, alternanțe fonetice¹⁵ etc. nominativului persoanei gramaticale – aflată la un anumit număr – a „numelui” ce funcționează ca subiect pentru conjunctivul respectiv (și pentru „semiauxiliarul” care-l precede pe acesta). Cu alte cuvinte, *nu există nici un motiv obiectiv pentru negarea funcției de predicat a conjunctivului verbelor noționale*, justificarea încadrării acestuia în predicatul verbal compus aflîndu-se de obicei în aprecieri generale și destul de evazive: „*începe să vorbească* este echivalent semantic desăvîrșit al lui *începe a vorbi*, prin urmare și echivalentul sintactic, în sensul că prima perifrază verbală constituie, la fel cu sinonima ei, predicatul propoziției (în ciuda faptului că constă din două forme verbale, ambele predicative și personale)” – *Jordan 1954*, p. 584; două

¹² Pentru o prezentare a relațiilor dintre propoziție și judecată, vezi *Dimitriu III*, p. 10 sqq.

¹³ Pentru o prezentare a problemei modurilor personale, vezi *Dimitriu II*, p. 217 sqq.

¹⁴ Subliniem că această apreciere vizează numai verbele admise ca predicative; dacă verbele la conjunctiv sînt copulative (pentru comentarea ipotezei că nu există verbe copulative, vezi *Dimitriu III*, p. 195), atunci conjunctivul respectiv aparține unor predicate nominale.

¹⁵ Pentru prezentarea tuturor mărcilor de persoană și număr la verb, vezi *Dimitriu II*, p. 332 sqq.

verbe la moduri personale formează un singur predicat atunci când „constituie laolaltă o singură idee verbală, avînd o singură modalitate, o singură valoare temporală și un singur aspect verbal“ (Nedioglu I, p. 37) ș.a.

Urmărind și verbele „semiauxiliare“ din aceleași tipuri de contexte, observăm că unul dintre ele, anume, *a avea* tipul b (*În 1883, poetul avea să publice opera lui capitală*), considerat uneori ca aparținînd unui predicat verbal compus¹⁶, are condiția gramaticală a predicativității (se atribuie nominativului persoanei a III-a singular a „numelui“ care este subiect și al „semiauxiliarului“, și al conjunctivului), dar nu are condiția semantică a predicativității, în sensul că, *fînd vid semantic* (nu este „traductibil“ printr-un sinonim sintetic sau perifrastic), nu poate „spune ceva“ despre subiect. Prin absența sensului lexical, *a avea* din contextul în discuție nu poate aparține semiauxiliarelor (care *nu sînt vide semantic*), ci face parte din rîndul auxiliarelor care, *toate*, netransmițînd nici o informație semantică, sînt numai mărci ale categoriilor gramaticale ale verbelor pe care obligatoriu le însoțesc. Admițînd acest lucru, sîntem de părere că *avea* din contextul discutat este un auxiliar al verbului de bază *să publice*, la care marchează în primul rînd timpul – pe care timp îl numim *viitor în trecut*, pentru că pe axa temporală imaginară se plasează înaintea momentului vorbirii, dar după un reper temporal anterior momentului vorbirii – și în al doilea rînd persoana, numărul, modul și diateza. Cu alte cuvinte, în contextele de tipul *în 1883, poetul avea să publice opera lui capitală*, credem că nu este convenabil să vorbim de un predicat verbal compus cu semiauxiliarul *a avea* la imperfect, ci de un *predicat verbal simplu* la viitorul în trecut construit cu imperfectul auxiliarului *a avea*.

Toate celelalte „semiauxiliare“ cu bivalența evidentă la care valența din dreapta este ocupată de un conjunctiv considerăm că satisfac ambele condiții ale predicativității: transmit o informație semantică decodabilă printr-un sinonim sintetic sau perifrastic și se atribuie nominativului persoanei gramaticale a „numelui“ care este subiect și al „semiauxiliarului“, și al conjunctivului. Informația semantică a verbelor în discuție este fie cea principală, eventual înrudită cu aceasta, fie una secundară, contextuală. La prima categorie se încadrează: *a putea* cu sensurile „a fi capabil“ (*el poate să citească*), „a avea putere“ (*el poate să urce muntele*), „a avea permisiunea“ (*el poate să intre*) etc.; *a începe* cu sensul de „a face prima parte dintr-o acțiune“ (*el începe să povestească*); *a continua* cu sensul de „a face mai departe o acțiune“ (*el continuă să spere*); *a conțeni* cu sensul de „a înceta să se facă o acțiune“ (*el nu conțenește să creadă*

¹⁶ Acest tip de structură, conținînd, adică, imperfectul lui *a avea* + conjunctivul, este considerat – vezi *Irimia II*, p. 154, și *III*, p. 71 – ca reprezentînd un predicat verbal compus cu un semiauxiliar de timp.

în oameni). Din a doua categorie fac parte: *a (se) porni*, *a prinde* și *a apuca* cu sensul contextual de „a începe”, în comunicări ca *ea (se) pornește (prinde, se apucă) să țipe*; *a urma* cu sensul contextual de „a continua” (*el urmează să repete poezia pînd ce o învață*); *a da* și *a sta* cu sensul contextual de „a se afla pe punctul de...”, „a fi în situația de...”, „a vrea”: *el stă să cadă, ea dă să spună*. Faptul că această informație semantică – fie principală, fie contextuală – nu este suficientă și, ca urmare, la verbul respectiv există întotdeauna, exprimată sau dedusă din context, o determinare completivă directă sau indirectă (în cazul nostru concretizată într-o propoziție cu predicatul la conjunctiv) nu constituie un impediment în acceptarea funcției predicative a „semiauxiliarului” în discuție, atîta timp cît se acceptă ca *predicative* toate verbele neconsiderate semiauxiliare la care complementul direct sau indirect necesar realizării unei comunicări minime finite este concretizat într-o propoziție cu predicatul la conjunctiv¹⁷. Compară: *el încearcă să cînte* cu *el poate (începe, prinde, continuă etc.) să cînte*; *el se străduiește să cînte* cu *el se apucă (se pornește) să cînte*.

Că insuficiența semantică a „semiauxiliarelor” modale sau aspectuale nu reprezintă *argumentul* pentru anexarea acestora la conjunctivul următor împreună cu care să constituie un predicat verbal compus se probează și prin înlocuirea „semiauxiliarelor” cu sinonime perifrastice, de asemenea insuficiente semantic, în structurile astfel obținute acceptîndu-se *fără rezerve* două predicate verbale simple. Compară: *el poate să citească* cu *el este capabil să citească*; *el poate să urce muntele* cu *el are putere să urce muntele*.

Din cele spuse mai sus rezultă – dacă aplicăm consecvent teza potrivit căreia funcția sintactică de predicat a verbelor este condiționată de un sens lexical (principal sau contextual, suficient sau insuficient) și de posibilitatea de atribuire la nominativul persoanei gramaticale, aflată la un anumit număr, a „numelui”-subiect – că așa-numitele verbe „semiauxiliare” ce *transmit* ideea de modalitate sau de aspect urmate de un alt verb la conjunctiv sînt în realitate *verbe predicative*, pentru că satisfac ambele condiții ale predicativității. În consecință, structurile de tipul *el poate să citească*, *el începe să povestească*, *el nu se apucă să învețe*, *el stă să cadă*¹⁸ este convenabil să fie interpretate nu ca

¹⁷ O altă soluție, pe care, însă, o considerăm mai puțin avantajoasă, ar fi aceea de a admite că orice succesiune *verb la un mod personal + verb la modul conjunctiv* reprezintă un singur predicat verbal compus.

¹⁸ În legătură cu contextul *el stă să cadă*, notăm și faptul că sensul de „a se afla pe punctul de...” al așa-zisului „semiauxiliar” de aspect este posibil în asociere doar cu foarte puține verbe la conjunctiv (*stă să se prăvale*, *stă să ningă* și alte câteva), ceea ce apropie această structură de îmbinările stabile de cuvinte. Cît privește structura *trage să moară* – considerată și

predicate verbale compuse conținând un „semiauxiliar“ de mod sau de aspect și un verb de bază la conjunctiv, ci ca *două predicate verbale simple* alcătuite – fiecare în parte – din câte un verb predicativ.

4. Verbele „semiauxiliare“ bivalente cu valența din stînga ocupată de un nominativ și cea din dreapta de un infinitiv cu *a* au aceleași caracteristici semantico-gramaticale cu „semiauxiliarele“ bivalente la care valența din dreapta este ocupată de un conjunctiv, adică: valența din stînga – în topica obiectivă – și a acestor „semiauxiliare“ este consumată de nominativul „numelui“ ce îndeplinește funcția de subiect atît a „semiauxiliarului“, cît și a infinitivului; „semiauxiliarul“ transmite o informație semantică – modalitatea sau aspectul – identificabilă prin sinonime sintetice sau perifrastice, care informație semantică este insuficientă, trebuind întregită – pentru realizarea unei comunicări minime finite – printr-o determinare completivă directă: *el nu are (= nu este îndreptățit) a se plînge de prieteni.*

Dacă din punctul de vedere al verbului „semiauxiliar“ structurile cu infinitivul se aseamănă cu cele cu conjunctivul, deosebirea dintre aceste două tipuri de structuri se conturează prin luarea în considerație a „verbului de bază“: în timp ce conjunctivul este acceptat fără rezerve ca mod predicativ, în legătură cu funcția sintactică a infinitivului opiniile actuale sînt împărțite, unii specialiști apreciind că infinitivul este întotdeauna nepredicativ, alții că infinitivul este întotdeauna predicativ, iar alții că infinitivul este uneori nepredicativ și alteori predicativ¹⁹. Avînd în vedere că – la fel cu indicativul, conjunctivul etc. – infinitivul exprimă acțiunea ca proces și are, pe lîngă mod, categoriile gramaticale de diateză (*a plînge/a fi plîns de cineva* etc.), timp (*a plînge/a fi plîns*), persoană și număr (*a mă plînge/a te plînge/ a se plînge* etc., la fel cu *să mă fi plîns/să te fi plîns/să se fi plîns* etc.), considerăm (vezi trimiterea din nota 19) că este convenabil să apreciem că infinitivul este un mod predicativ. Dacă acceptăm această teză, atunci aprecierile pe care le-am făcut în legătură cu conjunctivul la punctul 3 sînt valabile și aici, adică: infinitivul poate îndeplini singur, fără „semiauxiliar“, funcția sintactică de predicat, pentru că transmite o informație semantică despre subiect identificabilă printr-un sinonim sintetic sau perifrastic (vezi dicționarele la *a plînge, a se preocupa, a cînta* etc.) și se atribuie – prin formele neaccentuate și acuzativ sau dativ ale pronumelor reflexive ori prin context – nominativului persoanei gramaticale, aflată la un anumit număr, a „numelui“ ce funcționează ca subiect și pentru infinitiv, și pentru „semiauxiliarul“ care-l precede pe acesta. Altfel spus, în fiecare din

ea predicat verbal compus cu un „semiauxiliar“ de aspect (*Irimia III, p. 71*) –, aceasta are termenii inșanjabili și, în consecință, poate fi interpretată ca o îmbinare stabilă de cuvinte (perifrază sau expresie verbală), care funcționează ca un predicat verbal simplu.

¹⁹ Vezi *Dimitriu II, p. 275* sqq.

structurile de tipul *el nu are a se plînge de prieteni, el începe a se preocupa de...*, *găina a apucat a cînta în casa lui* sîntem de părere că este convenabil să identificăm nu cîte un predicat verbal compus alcătuit dintr-un „semiauxiliar“ de mod sau de aspect și un „verb de bază“ la infinitivul cu *a*, ci cîte două predicale verbale simple reprezentate fiecare prin cîte un verb predicativ la un mod predicativ* : *el nu are a se plînge de prieteni* – 1. *el nu are* (= nu este îndreptățit) 2. *a se plînge de prieteni*; *el începe a se preocupa de...* – 1. *el începe* 2. *a se preocupa de...*; *găina a apucat a cînta în casa lui*; – 1. *găina a apucat* (= și-a luat și are obiceiul) 2. *a cînta în casa lui*.

* Așa cum am arătat și mai sus, în lingvistica românească există teza – foarte răspîdită – că infinitivul este un mod nepredicativ. De pe această poziție, contextele conținînd un infinitiv cu *a* precedat de un „semiauxiliar“ (*el nu are a se plînge de prieteni, el începe a se preocupa de..., găina a apucat a cînta în casa ei*.) cunosc două interpretări:

a) infinitivul cu *a* este întrebuințat substantival și îndeplinește funcția sintactică de complement direct – la nivelul propoziției – al verbului predicativ precedent;

b) infinitivul cu *a* reprezintă „verbul de bază“ care, împreună cu „semiauxiliarul“ precedent, constituie un predicat verbal compus.

Referindu-ne la prima interpretare, sîntem de părere că aceasta are dezavantajul de a avea ca punct de plecare o aserțiune ce nu poate fi susținută cu argumente convingătoare: infinitivul – găsim la *Iordan 1954*, p. 430–431 – „este forma substantivală a verbului“, pentru că „arată cum se numește o acțiune considerată în afara oricărui raport cu vorbitorul sau cu împrejurările exterioare“. În favoarea acestei idei se invocă uneori și faptul că infinitivul poate fi precedat de prepoziții ca *de, pentru, spre, în loc de etc.*, precizîndu-se că „atîta timp cît nu avem motive de a nega valoarea de prepoziție a acestor elemente de relație în situația dată, construcția cu prepoziție apropie infinitivul de nume“ (SMLRC, p. 207). Reprezentînd forma substantivală a verbului, infinitivul îndeplinește „funcțiuni care țin de natura sa de substantiv“ (*Gram. Acad.*, I, p. 224), și anume, subiect, nume predicativ, atribut și complement.

Afirmația că infinitivul românesc numește acțiunea în afara oricărui raport ar putea fi considerată adevărată, dar numai pentru infinitivul fără *a* atunci cînd acesta, prin convenție lexicografică modernă, este admis ca formă neutrală a verbelor pentru însurarea acestora în dicționare. În actul vorbirii, însă, infinitivul cu *a*, la care ne referim aici (pentru infinitivul fără *a* vezi 6), contractează raporturi evidente cu contextul (de exemplu, în „Nu credeam să-nvăț a muri vrodată“, infinitivul *a muri* intră în raport de inerență cu subiectul neexprimat *eu* și în raport de subordonare, pe de o parte, cu determinatul *să-nvăț*, iar pe de altă parte, cu determinantul *vrodată*). În raporturile contractate cu contextul, infinitivul cu *a* poate fi și jxtapus, ca în versul eminescian de mai sus, dar și jonționat prin *de, pentru, spre, în loc de etc.*, ca în „vine vremea de a pricepe omul ce-i bine și ce-i rău“, cînd, prin tradiție, se spune că *de, pentru, spre, în loc de etc.* reprezintă prepoziții. Potrivit convenției gramaticale universale, însă, prepozițiile, ca jonctive subordonatoare, se deosebesc de conjuncțiile subordonatoare prin unitatea sintactică la nivelul căreia marchează raportul de subordonare. Luînd în considerație acest lucru și lăsînd la o parte situațiile în care cuvinte diferite sînt, unele, întotdeauna prepoziții (de exemplu, *din*), iar altele întotdeauna conjuncții subordonatoare (de exemplu, *că*), găsim că, uneori, unul și același cuvînt poate fi atît prepoziție, cînd indică subordonarea în pro-

poziție, cât și conjuncție subordonatoare, când indică subordonarea în frază, ca în versul eminescian „De [= conjuncție subordonatoare] *trece codri de* [= prepoziție] *aramă*, de [= prepoziție] *departe vezi albind...*“. Dacă admitem această convenție gramaticală universală, atunci constatăm că în contextele în care *de*, *pentru*, *spre*, *în loc de* etc. preced infinitivul cu *a* nu putem spune că infinitivul este substantiv *pentru că e precedat de prepoziție*, întrucât însăși valoarea de prepoziție sau de conjuncție subordonatoare a acestor cuvinte depinde de funcția de predicat pe care o acordăm sau nu infinitivului (dacă negăm predicativitatea infinitivului, *de*, *pentru*, *spre*, *în loc de* etc. sînt prepoziții, iar dacă acceptăm predicativitatea infinitivului, atunci aceleași cuvinte reprezintă conjuncții subordonatoare). Cît privește funcția sintactică de subiect, nume predicativ, atribut și complement a infinitivului cu *a*, aceasta este cu totul evidentă, astfel încît nu mai trebuie demonstrată. Este un truism, însă, faptul că o funcție sintactică se poate realiza atît în interiorul propoziției, cînd este considerată parte de propoziție, cît și în interiorul frazei, cînd este considerată propoziție principal secundară²⁰. Cu alte cuvinte, funcția infinitivului de subiect dintr-un context ca „E ușor *a scrie* versuri“, de complement din „Nu credeam să-nvăț *a muri* vrodată“, de atribut din „Vine vremea *de a pricepe* omul...“ etc. poate fi reprezentată fie printr-o parte de propoziție, dacă negăm predicativitatea infinitivului, pe care îl considerăm substantiv, fie printr-o propoziție cu predicatul la infinitiv, dacă admitem predicativitatea infinitivului, pe care îl considerăm mod al verbului.

Cele spuse mai sus ne dau dreptul să apreciem că nici unul din argumentele tradiționale invocate în literatura de specialitate nu justifică interpretarea cea mai răspîndită, potrivit căreia infinitivul cu *a* construit cu un „semiauxiliar“ de mod sau de aspect reprezintă o formă substantivală cu funcția de complement direct, la nivelul propoziției, al „semiauxiliarului“ respectiv (contexte de tipul *el nu are a se plînge de prieteni*, *el începe a se preocupa de...*, *găina a apucat a cînta în casă la el*).

*
* *

Cea de a doua interpretare, potrivit căreia infinitivul cu *a* reprezintă „verbul de bază“ care, împreună cu „semiauxiliarul“ precedent, formează un predicat verbal compus, ar putea fi convenabilă în raport cu interpretarea anterioară, *dar numai în ipoteza că nu se admite soluția modernă a predicativității infinitivului cu a*. Spunînd aceasta, avem în vedere unele aspecte ale informației semantice și gramaticale de la cele două verbe din tipurile de contexte în discuție. Ne referim la faptul că ceea ce vorbitorul dorește să comunice printr-un verb despre un „nume“ poate reprezenta fie sensul principal al verbului respectiv, fie un sens contextual al acestuia, indiferent de caracterul lui suficient sau insuficient. Lăsînd la o parte „semiauxiliarele“ utilizate cu sensul lor principal (*a începe* și *a continua*, tipul b), se observă că, la cele cu sens contextual (*a avea*, tipul c, *a (se) porni*, *a prinde* și *a urma*, tipul b, și *a (se) apuca*, tipul b), acest sens contextual, care ar urma să reprezinte comunicarea dorită de vorbitor despre „nume“, nu poate apărea decît dacă „semiauxiliarul“ este asociat cu infinitivul cu *a* următor (în același fel în care un verb ca *a ajunge* poate căpăta sensul contextual copulativ de *a deveni* numai în prezența numelui predicativ exprimat sau dedus din context – *X ajunge ȘEF* –, în absența acestuia avînd sensul de bază de *a sosi*: *X ajunge acolo*). Compară:

²⁰ Vezi Mioara Avram, *Despre corespondența dintre propozițiile subordonate și părțile de propoziție*, SG, I, p. 141 sqq.

- *el nu are* (= nu posedă) *casă* cu *el nu are* (= nu este îndreptățit) A SE PLÎNGE *de prieteni*;
- *el pornește* (= pleacă) *înainte* cu *el pornește* (= începe) A SPUNE *că...* etc.

Apreciind că această particularitate semantică ar putea conduce la ideea unui predicat verbal compus în cazul „semiauxiliarelor“ cu sens contextual (la cele cu sensul de bază, predicatul verbal compus ar trebui considerat din acest punct de vedere doar analogic), adăugăm că în favoarea acestuia se poate invoca și faptul că „semiauxiliarele“ – de data aceasta atât cele cu sens contextual, cât și cele cu sens de bază – își impun categoriile gramaticale și verbului la infinitiv (principal în același fel în care un auxiliar ca *ai* din *ai citit* indică persoana a II-a singular a perfectului compus în structura complet gramaticalizată a acestui timp). Compară:

- *el nu are* A SE PLÎNGE *de prieteni* cu *el nu va avea* A SE PLÎNGE *de prieteni*, unde structura complexă negramaticalizată este concomitentă cu momentul vorbirii sau posterioară acestuia după cum „semiauxiliarul“ este la prezent sau la viitor;
- *eu încep* (*prind* etc.) A SPUNE cu *tu începi* (*prinzi* etc.) A SPUNE, în care structura complexă negramaticalizată se atribuie vorbitorului sau interlocutorului după cum „semiauxiliarul“ este la persoana I sau a II-a singular etc. (cînd infinitivul cu *a* este însoțit de formele neaccentuate de acuzativ sau dativ ale pronumelui reflexiv, atunci persoana și numărul structurii complexe negramaticalizate sînt indicate redundant, prin „semiauxiliar“ și pronumele reflexiv respectiv).

5. Dat fiind faptul că adjectivul care consumă valența din dreapta a „semiauxiliarului“ bivalent *a trebui* tipul f (prin analogie și *a veni* tipul c) provine întotdeauna din participiul unor verbe tranzitive, putem admite că „la origine“ acest adjectiv participial al tranzitivelor a făcut parte dintr-o structură pasivă cu *a fi*, deci *balanța trebuie* ECHILIBRATĂ < *balanța trebuie* [să fie] ECHILIBRATĂ [de cineva], după acest model realizîndu-se și structura *cererea aceasta vine* REZOLVATĂ *de altcineva*²¹. În funcționarea actuală a limbii române, însă, cînd este reperată nu numai structura „originară“, ci și aceea în care adjectivul provenit din participiul verbelor tranzitive ocupă *singur*, adică fără auxiliar, valența din dreapta a „semiauxiliarului“ *a trebui* (prin analogie și a lui *a veni*), „originea“ structurii respective are importanță doar justificativă. Altfel spus, ceea ce interesează acum este nu de unde provine o structură de tipul *balanța trebuie echilibrată* și care erau „la origine“ funcțiile elementelor ei constitutive, ci cum este convenabil să fie interpretată forma „actuală“ a structurii respective și ce funcții îndeplinesc elementele componente în această formă reorganizată. Din acest punct de vedere, o structură de tipul *balanța trebuie echilibrată* este comparabilă cu o structură de tipul *romanul este de aventuri*, unde *de aventuri* este acceptat – principal – ca nume predicativ în acuzativ

²¹ *Jordan 1954*, p. 434-435, arată că adjectivul în discuție își are originea în participiul perfect pasiv latinesc, în momentul de față al limbii române el putînd să apară – în afară de *a fi* și *a veni* – și pe lângă *a se cere*, *a se cuveni*, *a se vrea*, *a merita* etc.

cu prepoziție, doar în motivarea acestei „abateri de la normă“ arătându-se că în structura „originară“, care avea forma *romanul este roman* DE AVENTURI, actualul nume predicativ în acuzativ cu prepoziție *de aventuri* avea funcția de atribut pe lângă fostul nume predicativ în nominativ *roman*. Admițând acest lucru, în contextul „actual“ de tipul *balanșa trebuie echilibrată*, adjectivul *echilibrată* este în dependență în primul rînd formală²² de numele *balanșa*, față de care ar trebui considerat atribut. Adjectivul *echilibrată*, însă, este în dependență și de verbul *trebuie*, cu mențiunea că funcția în raport cu acesta – dacă ar fi să o considerăm separat – este dificil de precizat. După părerea noastră, este neconvenabilă ipoteza că adjectivele avute în vedere se constituie în „*completive directe... construite cu... participiul trecut pasiv cu funcție predicativă...*“: «Și trebuiesc luptate războaiele aprinse...» (Constantinescu I., p. 22). Spunînd aceasta, avem în vedere că un complement direct oarecare – care de altfel nici nu se exprimă prin adjectiv – poate exista numai ca subordonat al unui verb tranzitiv, calitate pe care *a trebui* nu o are, contextul din Ispirescu *Îmi trebuie PE CINEVA care să mă povățuiască*, invocat de Nedioglu I, p. 43 (vezi și Constantinescu I, p. 20–21), pentru a susține că „*a trebui* este un verb tranzitiv“, fiind pur și simplu greșit. În principiu, tranzitivitatea unui verb se pune în evidență sau prin posibilitatea de convertire a diatezei active în cea pasivă cu *a fi*, cînd sensul verbului o permite²³ (*el vede lumea > lumea este văzută de el*), sau prin posibilitatea de determinare a verbului printr-un acuzativ neaccentuat – supletiv – al unui pronume personal, la oricare verb românesc cu excepția lui *a putea* (IL *doare capul*). Verbul *a trebui* refuză atît diateza pasivă cu *a fi*, cît și determinarea prin acuzativul neaccentuat supletiv al unui pronume personal, de unde și aprecierea că nu este tranzitiv și, în consecință, adjectivul de proveniență participială care ocupă valența din dreapta nu poate reprezenta funcția de complement direct.

Sîntem de părere că nu este convenabilă nici ipoteza potrivit căreia adjectivul de proveniență participială *echilibrată* are ca subiect nominativul *balanșa* și acestea împreună reprezintă pe lângă *trebuie* o propoziție subiectivă „cu participiul trecut pasiv cu funcție predicativă“²⁴ sau, pentru că verbul *a fi* este doar «implicat, nu subînțeles», „o construcție participială subiectivă“²⁵. Spunînd aceasta, avem în vedere că în contextul dat *balanșa trebuie echilibrată* putem vorbi de propoziția subiectivă – reconstituită – *balanșa... să fie echilibrată* sau de «o construcție participială subiectivă» *balanșa... echilibrată* numai dacă

²² Pentru identificarea funcțiilor sintactice după caracteristica dominant *formală* sau dominant *semantică*, vezi Dimitriu III, p. 152.

²³ Vezi Dimitriu II, p. 184 sqq.

²⁴ Constantinescu I, p. 22.

²⁵ Neamțu 1980, p. 512.

apreciem că nominativul *balanța* este subiect al adjectivului de proveniență participială *echilibrată*. Interpretat astfel – adică pe de o parte propoziția subiectivă reconstituită *balanța... să fie echilibrată* sau construcția participială subiectivă *balanța... echilibrată*, iar pe de altă parte propoziția–predicat *trebuie* –, contextul respectiv trimite la un *dictum*, reprezentînd planul comunicării, chiar dacă acesta este discontinuu, cum vom arăta la punctul 9 (*balanța... să fie echilibrată* sau *balanța... echilibrată*) și la un modus²⁶, reprezentînd planul comentariilor (*trebuie*). Între planul comunicării și planul comentariilor, însă, raportul sintactic obligatoriu este cel de *incidență*²⁷, care nu generează nici o funcție sintactică, deci nici pe aceea de subiect care, dacă apare la nivelul propoziției, este rezultatul raportului de inerență, iar dacă apare la nivelul frazei, este rezultatul raportului de subordonare.

În identificarea funcției sintactice a adjectivului provenit din participiu numai *pe lingă trebuie*, în contexte de tipul *balanța trebuie echilibrată*, considerăm că se poate porni sau de la ideea că *trebuie* este verb copulativ și atunci *echilibrată* – în dependență numai de *trebuie* – are funcția sintactică *zero*²⁸, sau de la ideea că *trebuie* este verb predicativ și atunci *echilibrată* – în dependență de asemenea numai de *trebuie* – apare ca un circumstanțial de mod. Apreciind – convențional – că «tăria lexicală» (vezi articolul citat în nota 28, p. 237) a lui *trebuie* trimite la funcția de predikat a acestui verb, rezultă că adjectivul de proveniență participială *echilibrată* din contexte – „actuale“, reperate, la care, adică, nu mai este necesară „subînțelegerea“ sau „implicarea“ lui *a fi* – de tipul *balanța trebuie echilibrată* se subordonează simultan la doi regenți, unul de tip nominal și altul de tip verbal, și în consecință reprezintă funcția pe care preferăm să o numim *atribut circumstanțial (completiv)*.

6. Următoarele două tipuri de structuri cu „semiauxiliarul“ bivalent cu valența din stînga ocupată de nominativ sînt acelea în care valența din dreapta a „semiauxiliarului“ este consumată fie de infinitivul fără *a* (*a putea*, tipul c, *omul poate vorbi*), fie de supin (*a fi*, tipul c, *multe sînt de spus pe lume*; *a avea*, tipul d, *el are de recitat o poezie*; *a (se) apuca*, *a conteni*, tipul c, *ea nu se apucă de pîns*; *a se pune*, *a termina*, *a sfîrși*, *a isprăvi*, *a înceta*, *a*

²⁶ Vezi Jean Dubois și col., *Dictionnaire de linguistique*, Librairie Larousse, Paris, s.v. *dictum*, *modus*, *modalité*, unde se dau și informații bibliografice.

²⁷ Vezi Dimitriu III, p. 113 sqq.

²⁸ Această apreciere este justificată de faptul că, admișînd predicatul nominal, subfuncția de nume predicativ din cadrul acestuia este motivată de „numele“ subiect și nu de verbul copulativ. Pentru sublinierea ideii de asemănare între numele predicativ de gradul I (*fetița este voioasă*) și de gradul al II-lea (*fetița devine voioasă*), pe de o parte, și de gradul al III-lea (*fetița ascultă voioasă*), pe de altă parte, vezi D. D. Drașoveanu, *Despre elementul predicativ suplimentar*, CL, XII, 1967, nr. 2, p. 235 sqq.

se opri, tipul a, *ea se pune pe sporovăit*). Deosebirea dintre aceste două tipuri de structuri și cele anterioare (prezentate la punctele 3, 4, 5) vizează nu primul element component, adică „semiauxiliarul“ bivalent, care în toate tipurile de structuri analizate până acum se poate atribui nominativului oricărei persoane gramaticale și transmite o informație semantică *insuficientă* modală (*a putea, a fi, a avea*) sau aspectuală (*a (se) apuca, a se pune, a conțeni, a termina, a sfârși, a înceta, a se opri*), ci al doilea element component al structurii, adică infinitivul fără *a* sau supinul verbului de bază. Faptul că infinitivul și supinul din tipurile de structuri avute aici în vedere sînt forme *verbale* – cum de altfel rezultă implicit din admiterea lor ca *moduri* ale verbului – poate fi și probat, pe de o parte, indirect, prin absența caracteristicilor lor semantico-gramaticale de substantiv: neexprimînd – ca substantivele comune de orice fel – nume ale entităților, *vorbi, de spus, de recitat, de plîns, pe sporovăit* din contextele în discuție sînt în afara categoriilor gramaticale de gen, număr, caz și nu sînt susceptibile de a putea îndeplini funcția sintactică de subiect *specifică* substantivului (vezi contextele deja citate *omul poate vorbi, multe sînt de spus pe lume, el are de recitat o poezie, ea nu se apucă de plîns, ea se pune pe sporovăit*). Pe de altă parte, faptul că infinitivul fără *a* și supinul din contextele în discuție aparțin verbului rezultă, direct, din prezența caracteristicilor lor semantico-gramaticale de verb: indicînd acțiunea ca proces, primesc de la „semiauxiliar“ – la fel cum același infinitiv fără *a* din structura viitorului I primește de la auxiliarul *voi, vei, va* etc., participiul din structura perfectului compus de la auxiliarul *am, ai, a* etc. – categoriile gramaticale de timp, persoană, număr (implicit diateză și mod).
Compară:

- *voi/vei/va* etc. **vorbi**, unde infinitivul fără *a*, **vorbi**, se plasează în viitor la persoanele I, a II-a, a III-a singular prin **auxiliarul** *voi, vei, va*, sau *aș/ai/ar* etc. **vorbi**, unde infinitivul fără *a*, **vorbi**, se plasează în prezent la persoanele I, a II-a, a III-a singular prin **auxiliarul** *aș, ai, ar*, cu *voi putea/vei putea/va putea* etc. **vorbi**, unde același infinitiv fără *a*, **vorbi**, se plasează de asemenea în viitor la persoanele I, a II-a, a III-a singular, dar prin **semiauxiliarul** *voi putea, vei putea, va putea*, sau cu *aș putea / ai putea/ar putea* etc. **vorbi**, unde infinitivul fără *a*, **vorbi**, se plasează în prezent tot prin **semiauxiliar**, care acum este *aș putea, ai putea, ar putea* ș.a.m.d.
- *am/ai/a* etc. **spus**, unde participiul invariabil *spus* este la perfect persoanele I, a II-a, a III-a singular datorită auxiliarului *am, ai, a*, cu *am/ai/are* etc. **de spus**, unde supinul invariabil *de spus* este la prezent persoanele I, a II-a, a III-a singular, dar datorită **semiauxiliarului** *am*,

ai, are, sau cu am avut/ai avut/a avut etc. de spus, unde supinul invariabil *de spus* este la perfect persoanele I, a II-a, a III-a singular datorită de asemenea **semiauxiliarului**, care aici este *am avut, ai avut, a avut* ș.a.m.d.

Cît privește **funcția** infinitivului fără *a* și a supinului din tipurile de contexte avute în vedere, aceasta ar putea fi interpretată diferit: infinitivul fără *a* și supinul să fie considerate ca reprezentînd fiecare în parte cîte o funcție sintactică (complement) în dependență de „semiauxiliarul“ a cărui valență din dreapta o consumă; infinitivul fără *a* și supinul să fie considerate ca reprezentînd – alături de „semiauxiliarul“ de care depind – elemente componente ale funcției sintactice unice de predicat verbal compus (dacă infinitivul fără *a* este copulativul *fi*, atunci structura în întregime poate fi numită predicat nominal compus – vezi Guțu I, p. 81). Dintre aceste două soluții, prima – deși foarte răspîdită – ni se pare mai puțin convenabilă decît a doua, atît la nivel semantic, cît și la nivel gramatical. Spunînd aceasta, avem în vedere că în structurile de tipul **multe sînt de spus pe lume, el are de recitat o poezie**, sensul – secundar – de necesitate (principlal transmisibil prin *trebuie*) al „semiauxiliarelor“ *sînt* și *are* nu poate apărea **decît în prezența supinului** (pentru o situație similară la *a avea*, vezi punctul 3 și punctul 4). Condiționarea sensului secundar modal al verbului „semiauxiliar“ de o anumită formă a verbului de bază indică interacțiunea semantică a celor două verbe, al cărei rezultat este **un complex semantic indivizibil pentru realizarea comunicării dorite de vorbitor**²⁹. Un complex semantic indivizibil pentru realizarea comunicării dorite de vorbitor apare și în contextele avute în vedere de tipul **ea nu se apucă de plîns și ea se pune pe sporovăit**, deosebirea de cele anterioare constînd în aceea că sensul secundar – aici incoativ (principlal transmisibil prin *începe*) – al „semiauxiliarului“ este posibil nu numai în prezența supinului, ci și a conjunctivului verbului de bază (vezi punctul 3). În sfîrșit, numai în contextele (de care ne ocupăm aici) de tipul **omul poate vorbi**, „semiauxiliarul“ *poate* apare cu sensul lui de bază de *este în stare*, eventual *are puterea*, dar acest sens, chiar dacă poate apărea și în combinațiile cu conjunctivul, se constituie – în aceeași manieră în care *sînt* și *are* indică, așa cum am arătat mai sus, necesitatea – în *posibilitate* pentru acțiunea infinitivului fără *a* următor, împreună cu care infinitiv reprezintă de asemenea un complex semantic indivizibil pentru realizarea comunicării dorite de vorbitor. În general, complexul semantic indivizibil pentru realizarea comunicării dorite

²⁹ Vezi: *Nedioglu I*, p. 37, care, referindu-se la „sintagmele predicative“ cu verbul de bază la conjunctiv, apreciază că acestea conțin „o singură idee verbală“ și „o singură idee predicativă“; *Guțu I*, p. 80 (și *Gram. Acad.*, I, p. 204), care consideră că structurile conținînd „semiauxiliarul“ și «o formă nominală» sau conjunctivul verbului de bază alcătuiesc împreună „un complex cu sens unitar“ ș.a.

de vorbitor, conținând un verb „semiauxiliar“ aspectual sau modal și un verb „de bază“ la infinitivul fără *a* sau la supin, este comparabil cu complexul semantic – de asemenea indivizibil pentru realizarea comunicării dorite de vorbitor – alcătuit dintr-un verb copulativ și un nume predicativ: pe de o parte, în ambele complexe există *cîte două informații semantice*, prima – insuficientă –, transmisă prin verbul „semiauxiliar“ sau prin verbul copulativ, și a doua – indiferent de faptul că este sau nu suficientă –, transmisă prin verbul „de bază“ la infinitivul fără *a* ori la supin sau prin numele predicativ; pe de altă parte, în structura conținând un verb „semiauxiliar“ și un verb „de bază“ la infinitivul fără *a* sau la supin, informația semantică *este în exclusivitate verbală*, trimițând numai la acțiuni considerate ca procese, în timp ce în structura alcătuită dintr-un verb copulativ și un nume predicativ, informația semantică *este mixtă*, trimițând și la o acțiune considerată ca proces, și la numele unei entități ori la caracteristici calitative sau cantitative ale acestora (compară *omul poate vorbi*, *ea nu se apucă de plîns* etc. cu *el devine om*, *omul pare bun* etc.).

Admiterea *complexului semantic indivizibil pentru realizarea comunicării dorite de vorbitor alcătuit din „semiauxiliarul“ modal sau aspectual și verbul „de bază“ la infinitivul fără a sau la supin* și constatarea că acesta se suprapune peste *complexul morfologic unitar rezultat prin transferul categoriilor gramaticale de timp, persoană și număr (indirect, diateză și mod) de la „semiauxiliar“ la verbul „de bază“ total invariabil* permit aserțiunea că structura verb „semiauxiliar“ bivalent modal sau aspectual + verb „de bază“ la infinitivul fără *a*³⁰ sau la supin constituie un complex unitar și la nivel sintactic, și anume, un *predicat verbal compus* (contexte de tipul *omul poate vorbi*, *multe sînt de spus pe lume*, *el are de recitat o poezie*, *ea nu se apucă de plîns*, *ea se pune pe sporovăit*).

7. Structurile în care „semiauxiliarul“ bivalent are valența din stînga consumată de dativ (*a fi* tipul *d*, *nu-i era a lucra*; *a veni* tipul *a*, *îi vine să alege*, și tipul *b*, *îi vine a zburda*) prezintă – pe lângă particularități comune cu structurile anterioare – și unele deosebiri față de acestea, care privesc „semiauxiliarul“. Ne referim la faptul că – dacă la celelalte semiauxiliare „valența din stînga era ocupată de nominativul oricărui nume“ (substantiv sau substitutele acestuia), care nominativ funcționa ca subiect și pentru „semiauxiliar“, și pentru verbul „de bază“ – la „semiauxiliarele“ *a fi* și *a veni* din contextele avute în vedere valența

³⁰ Ideea că structura *a putea + infinitivul* se află într-un grad mai avansat de gramaticalizare (rezultînd din absența prepoziției-morfem *a*, plasarea pronomelor reflexive și a adverbilor de negație aparținînd infinitivului înaintea lui *a putea* etc.) a fost formulată de *Gupu I*, p. 61 sqq. Notăm și că – la polul opus în această privință – se află *Irimia II*, p. 151, unde se spune că „cel mai puțin «instrumentalizat» dintre semiauxiliarele de modalitate este verbul *a putea*“.

din stînga este consumată de dativul neaccentuat **numai al pronumelui personal**, care îndeplinește funcția de **complement indirect numai pe lîngă „semiauxiliar“**. Acest complement indirect pronominal condiționează la verbele *a fi* și *a veni* sensul lexical de *a se afla în dispoziția de (să)...*, *a simți nevoia de (să)...*, în absența lui verbele respective realizînd contexte nereperate sau exprimînd alt sens: compară **nu-i era a lucra cu nu era a lucra, îi vine a zburda cu vine a zburda, îi venea să le aducă la cunoștință că... cu venea să le aducă la cunoștință că...** „Semiauxiliarele“ *a fi* și *a veni* din aceste contexte se deosebesc de „semiauxiliarele“ anterioare și din punctul de vedere al valenței din dreapta: la toate „semiauxiliarele“ anterioare, valența din dreapta putea fi ocupată de un **acuzativ** sau „un element corespunzător acuzativului“ (= o formă flexionară verbală), în timp ce la *a fi* și *a veni* din contextele în discuție valența din dreapta poate fi ocupată **numai** de „un element ce corespunde nominativului“, și anume, infinitivul cu *a* sau conjunctivul. Considerînd că aceste moduri sînt **amîndouă** predicative (vezi punctul 3 și punctul 4), ele constituie – împreună cu subiectul propriu reprezentat printr-un nominativ subînțeles, care trimite la aceeași persoană reală ca și complementul indirect exprimat prin dativul neaccentuat al pronumelui personal – nucleul unor propoziții subiective. Cu alte cuvinte, în fiecare din succesiunile de cîte două verbe de tipul *nu-i era a lucra, îi vine a zburda, îi venea să le aducă la cunoștință că...*, există cîte două predicate cu subiecte diferite necoordonate, ceea ce înlătură *ipso facto* posibilitatea ca aceste verbe să constituie un predicat verbal compus (pentru cei care – indiferent de motivație – susțin poziția tradițională potrivit căreia infinitivul este un mod nepredicativ, infinitivul din aceste contexte reprezintă funcția de subiect la nivelul propoziției).

8. Față de toate structurile discutate sub punctele 3–7, în care „semiauxiliarul“ avea două valențe obligatorii evidente, una la stînga și alta la dreapta în topica obiectivă, în structurile la care ne referim aici „semiauxiliarul“ are o singură valență obligatorie evidentă, la dreapta în topica obiectivă: *a trebui*, tipul a, **trebuie (trebuia etc.) să merg (să mergi etc.)** și tipul g, **trebuie subliniat că...**; *a fi*, tipul a, **era să cad**, tipul d, **dacă este să dai ceva, dă**, și tipul g, **nu mai este de trăit cu...** Ceea ce motivează valența unică (evidentă) a „semiauxiliarelor“ din aceste structuri este sensul lor lexical, principal sau contextual, care – uneori la același verb – este acela de *a fi necesar și/sau a fi posibil*. Acest sens lexical face ca, atunci cînd verbul „de bază“ este la conjunctiv, conjunctivul respectiv să apară ca „un element ce corespunde nominativului“ și, în consecință, funcționează ca subiect al „semiauxiliarului“. Lucrul acesta se poate proba printr-o structură de adîncime – *posibilă* –, în care verbul

„de bază“ reprezintă predicatul unei propoziții apozitive pe lângă „numele“–subiect în nominativ, a cărui „semnificație“ *generală* se precizează tocmai prin conjunctivul–predicat al verbului „de bază“: *trebuie SĂ MERG < asta trebuie, și anume, SĂ MERG, era SĂ CAD < acest lucru era posibil, și anume, SĂ CAD* ș.a.m.d. „Numele“ în nominativ – regent al apozitivei – apărînd vorbitorilor superfluu, este lăsat la o parte, funcția acestuia trecînd, prin glisare, asupra conjunctivului–predicat rămas (vezi punctul 5, unde ne-am referit la atributul numelui predicativ ce preia funcția regentului, în contexte de tipul *romanul este roman DE AVENTURI > romanul este DE AVENTURI*). Admițînd cele spuse aici, urmează că în fiecare din contextele în discuție cu „semiauxiliarele“ monovalente *a trebui și a fi* și verbul „de bază“ la conjunctiv (*trebuie sau trebuia să merg sau să mergi; era să cad; dacă este să dai ceva, dă*) există cîte un subiect al „semiauxiliarului“ reprezentat prin propoziția cu predicatul la conjunctiv (*să merg pentru trebuie, să cad pentru era etc.*) și cîte un subiect al verbului „de bază“ la conjunctiv, reprezentat prin nominativul unui „nume“ la orice persoană gramaticală (*eu/tu/omul etc.* pentru „verbul de bază“, care poate fi *să merg, să mergi, să meargă etc.*). Imposibilitatea – teoretică și practică – a existenței a cîte două subiecte *necoordonate* în cadrul unei singure propoziții (și în fiecare din contextele în discuție cele două subiecte nu sînt coordonate) conduce la ideea că fiecare subiect aparține altei propoziții, ceea ce, cu alte cuvinte, înseamnă că în fiecare din succesiunile de două verbe din contextele avute aici în vedere *există cîte două predicate verbale simple* și nu un predicat verbal compus: *trebuie să merg* – 1. *trebuie* 2. *să merg*; *era să cad* – 1. *era* (= era posibil) 2. *să cad*; *dacă este să dai ceva, dă* – 1. *dacă este* (= trebuie) 2. *să dai ceva* 3. *dă*.

Participiul invariabil în relație cu „semiauxiliarul“ monovalent *a trebui* și supinul în relație cu „semiauxiliarul“ de asemenea monovalent *a fi* din contextele de care ne ocupăm în acest paragraf sînt susceptibile de două interpretări (în sensul structurilor comentate la punctul 6): să fie considerate „elemente ce corespund nominativului“, care îndeplinesc funcția de subiect ca *parte de propoziție* pe lângă *a trebui și a fi* (*t r e b u i e* **subliniat** *că...*, *n u m a i e s t e* **de trăit** *cu...*); să fie considerate – alături de „semiauxiliarele“ *a trebui și a fi* – elemente componente ale unor predicate verbale compuse (*trebuie* **subliniat** *că, n u m a i e s t e* **de trăit** *cu*). Cu toate că prima soluție este mai răspîdită, considerăm totuși că a doua soluție este mai convenabilă. Motivarea acestei aprecieri constă mai ales în faptul că subiectul ca *parte de propoziție* se exprimă prin „nume“ (substantive și substitutele lor pronomiale și numerale), iar participiul invariabil și supinul – neindicînd numele entităților și neavînd categoriile gramaticale de gen, număr, caz – nu sînt substantive, ci sînt verbe, întrucît, exprimînd acțiunea considerată ca proces, primesc de la „semiauxiliarul“ precedent

– împreună cu care se constituie într-un *complex* – categoriile gramaticale de diateză, mod, timp specifice verbului, precum și categoriile gramaticale de persoană și număr comune verbului și altor părți de vorbire, care sînt indispensabile funcției predicative a verbului. Ideea de *complex* a succesiunii verbale în discuție este întărită și de cerința ca, principiai, *predicatul să realizeze comunicarea dorită de vorbitor*, iar aceasta nu poate rezulta decît prin asocierea sensului verbului „de bază” la participiul invariabil sau la supin cu sensul „semiauxiliarului” *a trebui* sau *a fi* (vezi trimiterele din nota 29). Aceste particularități morfologico–semantice apropie participiul invariabil și supinul din contextele cu „semiauxiliarele” monovalente *a trebui* și *a fi* de participiul de asemenea invariabil din timpurile și modurile compuse (vezi punctul 6), astfel încît între *trebuie subliniat* și *a subliniat*, de exemplu, deosebirea nu vizează decît sensul lexical modal (*necesitatea* sau *posibilitatea*), care este prezent la prima structură prin „semiauxiliarul” *trebuie* și absent la a doua structură, datorită auxiliarului *a* (*mutatis mutandis*, această apreciere este valabilă și la *nu... este de trăit* în comparație cu *a trăit*). Admițînd că succesiunea *verb „semiauxiliar” monovalent a trebui sau a fi + verb „de bază” la participiul invariabil sau la supin* reprezintă un complex la nivel morfologic și la nivel semantic, putem admite că această succesiune reprezintă un complex și la nivel sintactic, și anume, un *predicat verbal compus* (contextele de tipul *trebuie subliniat că... nu mai este de trăit cu...*).

9. Ultimele structuri de care ne ocupăm la problema predicatului verbal compus sînt acelea la care valențele „semiauxiliarelor” nu sînt evidente, identificarea lor necesitînd anumite comentarii. Unul dintre aceste „semiauxiliare” este *a avea*, tipul *a*, în contexte ca *pentru examen, tîndrul are să citească materia cerută*. Caracteristica acestui tip de contexte este ambiguitatea semantico–gramaticală: datorită lui *are*, structura verbală *are să citească*, chiar și cu determinări, implică și sensul lexical de *necesitate*, *are* fiind comutabil, fără schimbarea topicii, cu *este necesar*, și sensul gramatical de viitor, *are să citească* în întregime fiind comutabilă cu *va citi*. Dacă apropiem structura ambiguă *are să citească*, la care ne referim aici, de structura neambiguă *avea să scrie*, pe care am comentat-o în punctul 3, atunci putem spune că la formele de prezent și de imperfect ale lui *a avea* urmat de conjunctiv există un proces de desemantizare și gramaticalizare în faze diferite: față de *imperfect*, la care procesul este încheiat, *aveam*, *aveai*, *avea* etc. (+ conjunctivul) nemitransmițînd nici o informație semantică și avînd doar funcția de marcă a viitorului în trecut, la *prezent* procesul de desemantizare și gramaticalizare este în curs, *am*, *ai*, *are* etc. (+ conjunctivul) trimițînd într-o măsură mai mare sau mai mică și la sensul lexical de *necesitate*, și la sensul gramatical de viitor (compară în 1883, *poetul avea să*

scrie *opera lui capitală* cu *pentru examen*, *tînărul are să citească materia cerută*). Admițînd că la prezentul lui *a avea* urmat de conjunctiv există într-o anumită măsură și informația semantică de *necesitate*, se constată o neconcordanță între forma tripersonală a lui *a avea* și sensul lexical de *necesitate*, care corespunde unei singure persoane gramaticale, a III-a, așa cum se vede din echivalența *are (= este necesar) să citească/ai (= este necesar) să citești/am (= este necesar) să citesc* etc. În aceste condiții, identificarea valențelor de la prezentul indicativ al lui *a avea* + conjunctivul se poate face numai cu anumite condiționări mai mult sau mai puțin subiective: dacă apreciem că în formele flexionare personale *are (ai, am* etc.) urmate de conjunctiv există suficient sens lexical de *este necesar* atribuibil doar persoanei a III-a, care, din acest punct de vedere, ar trebui să reprezinte planul comentariilor, atunci fiecare din formele personale *are (ai, am* etc.) poate reprezenta cîte un predicat verbal simplu, diferit de predicatul verbal de asemenea simplu reprezentat prin conjunctiv (în ipoteza că verbul la conjunctiv este copulativ, cel de-al doilea predicat este nominal); dacă, însă, apreciem că sensul lexical al formelor flexionare personale *are (ai, am* etc.) tinde către (sau chiar a devenit) *zero*, atunci prezentul indicativ al lui *a avea* împreună cu conjunctivul următor formează un singur predicat verbal simplu (la fel cu predicatul verbal simplu la viitorul în trecut cu imperfectul lui *a avea* – vezi punctul 3).

Celelalte „semiauxiliare“ la care identificarea valențelor obligatorii necesită comentarii sînt: *a putea*, tipul b, *dreptatea nu poate să existe*; *a trebui*, tipul b, *eu trebuie (trebuia* etc.) *să merg (să mergi* etc.), tipul ç, *eu trebuiam să merg*, tipul d, *el trebuie să fi afirmat că...* și tipul e, *el trebuie să fi rîzînd și acum*; *a fi*, tipul b, *eu era să cad*, și tipul c, *eu eram să cad*. Încadrarea în aceeași categorie a acestor structuri este motivată de „semiauxiliar“, care *dă impresia, din cauza topiciei, că este bivalent*, cu o valență la stînga, ocupată de nominativul unui „nume“, și alta la dreapta, ocupată de conjunctivul sau prezumtivul verbului „de bază“. Sensul lexical, însă, care este acela de *a fi posibil* sau de *a fi necesar*, justifică – în limba literară – utilizarea prin excelență *unipersonală, care exclude ideea bivalenței*, a „semiauxiliarelor“ din structurile de tipul *dreptatea nu poate (= nu este posibil) să existe, eu trebuie (= este necesar) să merg, el trebuie (= este posibil) să fi afirmat că..., el trebuie (= este posibil) să fi rîzînd și acum, eu era (= era posibil) să cad*, doar în limba vorbită populară și familiară putînd să apară structurile de tipul *eu trebuiam să merg* și *eu eram să cad*, în care unipersonalele *trebuia* și *era* – cu aceleași sensuri lexicale de *a fi necesar* și, respectiv, *a fi posibil* – au devenit „personalele“ *trebuiam (trebuiai, trebuia* etc.) și *eram (erai, era* etc.). „Semiauxiliarele“ unipersonale ar putea fi considerate și ca monovalente, cu o valență obligatorie

la dreapta ocupată de „un element ce corespunde nominativului“, dacă se consideră că structura dată este egală cu o structură cu topica schimbată, în care „semiauxiliarul“ ocupă primul loc: *dreptatea nu poate să existe = nu (se) poate (ca) dreptatea să existe, eu trebuie să merg = trebuie ca eu să merg, el trebuie să fi afirmat că... = trebuie ca el să fi afirmat că..., el trebuie să fi rîzînd și acum = trebuie ca el să fi rîzînd și acum, eu era să cad = era ca eu să cad*. Considerăm, însă, că structurile date *nu sînt egale* cu acelea cu topica schimbată, datorită faptului că, în raport cu structurile date, în cele cu topica schimbată *apar cuvinte în plus, prin care se modifică informația gramaticală inițială*: conjuncția *ca* marchează – în toate textele transformate – subordonarea unor propoziții devenite subiective față de verbul care inițial apărea ca „semiauxiliar“, dar care acum s-a constituit în predicat al unor propoziții principale regente; pronumele *se* – numai în primul context avut în vedere – indică forma reflexivă a verbului *nu se poate*, verb care inițial, avînd formă activă, putea să apară ca „semiauxiliar“. Dacă structurile cu topica schimbată – în care „semiauxiliarele“ au devenit într-adevăr monovalente – nu sînt egale din punct de vedere gramatical cu structurile date, atunci nici aprecierea că „semiauxiliarele“ din structurile date sînt monovalente pentru că sînt egale cu cele cu topica schimbată nu are suport în realitate.

După părerea noastră, „semiauxiliarele“ unipersonale *nu poate, trebuie și era* din contextele de mai sus sînt *avalente*, folosirea lor absolută fiind rezultatul sensului lexical de *a fi posibil și a fi necesar*. Aceste sensuri lexicale considerăm că sînt în măsură să justifice *structura anacoștică* (cu nominativul „numelui“ suspendat) cauzată de incidența reprezentată prin „semiauxiliarele“ *nu poate, trebuie și era*. Vorbitorul începe comunicarea cu un nominativ ce urma să fie subiectul unui verb-predicat sau din structura predicatului la o formă modală absolută posibilă într-o propoziție independentă (să admitem *dreptatea nu există, eu merg, el va fi afirmat că..., el va fi rîzînd, eu cad*); după enunțarea „numelui“-subiect, însă, apare – în planul *atitudinilor sau al comentariilor, adică al incidenței* – fie îndoiala, concretizată în „semiauxiliarul“ *nu poate, trebuie* sau *era*, fie ideea de necesitate, concretizată în „semiauxiliarul“ *trebuie*, care „semiauxiliare“ întrerup firul gîndirii inițiale; în felul acesta, continuarea gîndirii nu se mai poate face cu verbul-predicat sau din structura predicatului la forma modală inițială de indicativ sau prezumtiv (întrucît în succesiunea a două verbe juxtapuse al doilea nu poate fi la indicativ sau prezumtiv), ci ea trebuie făcută cu verbul-predicat sau din structura predicatului la una din formele modale impuse de „semiauxiliarul“ incident, în cazul nostru la conjunctiv. Aceasta este și motivația faptului că, prin înlăturarea „semiauxiliarului“ incident, propozițiile din planul comunicării *nu mai pot fi, din cauza instabilității, inde-*

pendente: dreptatea... să existe, eu... să merg, el... să fi afirmat că..., el... să fi rîzînd, eu... să cad. Ceea ce interesează în mod special în discuția de față, însă, este faptul că în contextele anacolutice cu „semiauxiliarele“ unipersonale *dreptatea nu poate să existe, eu trebuie să merg, el trebuie să fi afirmat că..., el trebuie să fi rîzînd și acum, eu era să cad* nu poate fi vorba de predicat verbal compus, întrucît cele două verbe ale succesiunii aparțin la planuri diferite (verbul „de bază“ aparține planului comunicării, iar „semiauxiliarul“ planului incidenței). Ca urmare, în aceste tipuri de contexte credem că este convenabil să admitem două predicate verbale simple, unul în planul comunicării reprezentat prin verbul „de bază“ la conjunctiv, și altul în planul incidenței, reprezentat prin verbul „semiauxiliar“ la o formă flexionară predicativă oarecare: *dreptatea nu poate să existe* = 1. *dreptatea... să existe*; 2. *nu poate*; *eu trebuie să merg* = 1. *eu... să merg*; 2. *trebuie*; *el trebuie să fi afirmat că...* = 1. *el... să fi afirmat că...* 2. *trebuie*; *el trebuie să fi rîzînd și acum* = 1. *el... să fi rîzînd și acum*; 2. *trebuie*; *eu era să cad* = 1. *eu... să cad*; 2. *era*.

„Semiauxiliarele“ unipersonale devenite „personale“, rar întîlnite în contexte de tipul *eu trebuiam să merg* și *eu eram să cad*, vor fi apărut pe seama structurilor anacolutice cu aceleași „semiauxiliare“ unipersonale incidente discutate imediat mai sus, și anume, *eu trebuia să merg* și *eu era să cad*, în care se corectează „dezacordul“ dintre „numele“-subiect *eu* și verbul, în *realitate incident*, dar care apare – *din cauza apropierii de „numele“-subiect* – ca predicat al acestuia. Dacă admitem acest lucru, atunci structurile de tipul *eu trebuiam să merg* și *eu eram să cad* sînt de două ori greșite și de aceea neacceptate de normele literare *actuale*: prima dată, greșeala se concretizează în *nominativul suspendat eu* (eventual *tu* etc.), care nu poate fi subiect nici al verbului „semiauxiliar“ incident imediat următor, nici al verbului „de bază“ cerut de acesta; a doua oară, greșeala constă în acordul – nejustificat nici semantic, nici sintactic – între un „nume“ în *nominativ* din planul comunicării și un verb-predicat din planul incidenței. În discuția de față, însă, importanță prezintă nu greșelile de limbă, ci faptul că „semiauxiliarul“ și verbul „de bază“ din aceste contexte reprezintă nu un predicat verbal compus, ci două predicate verbale simple, întrucît – pe lîngă că se află în planuri diferite – fiecare din cele două verbe satisfac condițiile predicativității (transmite o informație semantică și se atribuie unei persoane gramaticale în *nominativ*).

10. Ideile generale ce se desprind din cercetarea de față sînt cele pe care le notăm mai jos.

a) *Termenul de predicat verbal compus (complex)*, apărut în *lingvistica românească* abia în a doua jumătate a secolului nostru, este folosit pentru *realități lingvistice variate*, ceea ce arată că *conceptul de predicat verbal compus (complex)* nu este suficient de bine precizat. Admițînd că *predicatul verbal*

compus (cum vom numi în continuare realitatea avută în vedere) este un caz particular nu prea des întâlnit al foarte frecventului *predicat verbal* – prin opoziție terminologică – *simplu*, care este și prototipul predicatului, urmează că conceptul de *predicat verbal compus* poate fi stabilit prin referire la *predicatul verbal simplu*. Dacă, la nivel semantic, prin *predicatul propoziției tip* – care principial *corespunde* predicatului judecării – se face o *comunicare* despre subiect, atunci comunicarea despre subiect făcută de prototipul predicatului gramatical, care este *predicatul verbal simplu*, este constituită de o *noțiune verbală* (acțiunea privită ca proces), iar comunicarea despre subiect făcută de *predicatul verbal compus* cuprinde *două noțiuni verbale*. Asocierea a două noțiuni verbale într-un singur *predicat gramatical*, care reprezintă de fapt una din abaterile de la regula generală (cea de a doua abatere, mult mai larg acceptată, întâlnindu-se la *predicatul nominal*) are motivație gramaticală și semantică. Ne referim la faptul că, pe lângă componenta semantică (comună cu *predicatul judecării*), *predicatul propoziției* presupune și o componentă gramaticală, și anume, posibilitatea de atribuire formală a verbului, *parte de vorbire prin excelență predicat*, la *nominativul persoanei gramaticale* a „numelui”, *parte de vorbire prin excelență subiect*. În felul acesta, *când o formă flexionară verbală are condiția semantică a predicativității, dar nu o are pe cea gramaticală (adică nu este personală)*, atunci forma verbală personală respectivă se poate asocia cu un alt verb de la care primește persoana și celelalte categorii gramaticale ce sînt necesare funcției sintactice de *predicat*. Verbele – *unanim acceptate* – ce transferă *modurilor nepersonale* persoana și celelalte categorii gramaticale necesare *predicativității* sînt *auxiliarele* – acum total lipsite de sens lexical, dar la origine *verbe noționale* –, care sînt posibile în *predicatul verbal simplu*, fără a condiționa, însă, acest fel de *predicat*. Transferul persoanei și al celorlalte categorii gramaticale necesare *predicativității* către *modurile nepersonale* poate fi făcut, însă, și prin *verbe* care în momentul de față al limbii au un sens lexical, ceea ce ne determină să apreciem că *verbele respective* – numite *semiauxiliare* – pot fi *acceptate*, alături de *modurile nepersonale* ale *verbelor* pe care le considerăm *de bază*, ca *elemente componente* ale *predicativității* *verbal compus*. Aceasta cu atât mai mult cu cît, uneori, la *verbele semiauxiliare* este *conturată* – în grade diferite – *tendința de desemantizare*, acest lucru putînd constitui un argument în favoarea *ideii de proces* ce se desfășoară sub ochii noștri, comparabil cu *procesul* care în secolele și milenii anterioare a dat naștere *verbelor auxiliare*. Așadar, *prin predicatul verbal compus înțelegem o varietate a predicativității verbal ce conține, în mod excepțional, două verbe noționale, unul semiauxiliar și altul de bază, datorită faptului că verbul de bază este la o formă flexionară nepersonală, dar primește persoana și celelalte categorii gramati-*

cale ale predicativității de la verbul semiauxiliar, care se află la o formă flexionară personală.

b) *Verbul de bază*, care transmite informația semantică principală a predicatului verbal compus, se poate afla numai la modurile nepersonale total invariabile, și anume, la infinitivul fără prepoziția-morfem *a*, la participiul neacordat în gen, număr și caz sau la supin. Toate aceste forme modale nepersonale aparțin de obicei verbelor predicative, predicatul din a cărui structură fac parte alături de semiauxiliar numindu-se *verbal compus*; uneori, însă, numai forma modală nepersonală a infinitivului fără *a* poate aparține verbelor copulative și atunci predicatul din a cărui structură face parte alături de semiauxiliar se numește *nominal compus*.

c) *Verbul semiauxiliar*, care transmite informația semantică secundară a predicatului verbal compus, indică modalitatea, în sensul posibilității și necesității (*a putea, a trebui, a fi, a avea*), sau aspectul, în sensul începutului și sfârșitului acțiunii (*a se apuca, a se pune, a termina, a sfârși, a conțeni, a isprăvi, a înceta, a se opri*). Subliniem că aceste verbe sînt semiauxiliare numai atunci cînd se află la un mod personal și preced, în topica obiectivă, un verb de bază la infinitivul fără *a*, la participiul neacordat sau la supin, avînd atît rol semantic (contribuie cu sensul lor lexical – insuficient – la realizarea sensului predicatului verbal compus, la fel cum verbele copulative, de asemenea insuficiente semantic, contribuie la realizarea sensului predicatului nominal), cît și rol gramatical (marchează persoana și celelalte categorii gramaticale necesare predicativității și pentru verbul de bază, prin aceasta asemănîndu-se cu verbele auxiliare).

d) Așadar, la întrebarea dacă în limba română există predicat verbal compus, răspunsul considerăm că este afirmativ, această realitate lingvistică concretizîndu-se în structuri de tipul **omul poate vorbi, trebuie subliniat că...**, *ea nu se apucă de plîns, ea se pune pe sporovăit, el termină de citit cartea, bunicul sfîrșește de spus povestea, copilul nu mai conținește din alergat, vecinii au isprăvit de bătut cu ciocanul, toți au încetat de spus, la ora opt s-a oprit din scris*).

e) Dacă *argumentul* pentru admiterea predicatului verbal compus, ce conține o succesiune de două verbe noționale, îl constituie faptul că verbul (noțional) de bază este la o formă flexionară ce nu se poate atribui singură nominativului persoanei gramaticale a „numelui”-subiect, ci atribuirea se realizează prin verbul (noțional) semiauxiliar, atunci **nu reprezintă predicate verbale compuse** toate îmbinările de două verbe noționale (eventual alte părți de vorbire de proveniență verbală) care, deși considerate ca predicate verbale compuse în

literatura de specialitate, *nu satisfac condiția-argument indicată mai sus*. Ne referim la:

- îmbinările *libere*, cu verbul (noțional) „de bază“ la conjunctiv sau prezuntiv, care, fiind moduri personale, se atribuie singure nominativului unor „nume“-subiect și constituie – *potrivit regulii generale* – predicate verbale simple în propoziții construite literar sau anacolutic, funcția de predicat verbal simplu îndeplinind-o, pentru aceleași rațiuni, și verbul (noțional) „semiauxiliar“ aflat la un mod personal; aici se încadrează contextele de tipul:

el poate să citească – 1. *el poate* 2. *să citească*;

el începe să povestească – 1. *el începe* 2. *să povestească*;

el nu se apucă să învețe – 1. *el nu se apucă* 2. *să învețe*;

el stă să cadă – 1. *el stă* 2. *să cadă*;

îi vine să alerge – 1. *îi vine* 2. *să alerge*;

trebuie să merg – 1. *trebuie* 2. *să merg*;

era să cad – 1. *era* 2. *să cad*;

dreptatea nu poate să existe – 1. *dreptatea... să existe* 2. *nu poate*;

eu trebuie să merg – 1. *eu... să merg* 2. *trebuie*;

el trebuie să fi afirmat că... – 1. *el... să fi afirmat că...* 2. *trebuie*;

el trebuie să fi rîzînd și acum – 1. *el... să fi rîzînd și acum* 2. *trebuie*;

eu trebuiam să merg – 1. *eu... să merg* 2. *trebuiam*;

eu eram să cad – 1. *eu... să cad* 2. *eram*;

- îmbinarea *fixă* în care primul verb, desemantizat, a devenit auxiliar morfologic, marcînd – pe lîngă alte categorii gramaticale – viitorul în trecut al verbului noțional cu formă de conjunctiv, împreună cu care constituie un predicat verbal simplu (*În 1883, poetul avea să publice opera lui capitală*); îmbinarea de tipul *pentru examen, tînărul are să citească materia cerută* ilustrează procesul actual de trecere de la două predicate verbale simple (1. *tînărul... să citească pentru examen materia cerută* 2. *are* cu sensul de „trebuie“) la un predicat verbal simplu la timpul viitor (*are să citească* = va citi);
- îmbinarea *fixă*, cu ambele verbe noționale, *trage să moară*, care – ca orice expresie (perifrază) verbală – se constituie într-un predicat verbal simplu;
- îmbinările *libere* cu verbul (noțional) „de bază“ la infinitivul cu *a* precedat de un verb (noțional) „semiauxiliar“, *dacă acceptăm că infinitivul cu a este un mod personal*, ceea ce conduce la ideea că

fiecare din aceste două verbe noționale se constituie în câte un predicat verbal simplu; aici se încadrează contextele de tipul:

nu-i era a lucra – 1. *nu-i era* 2. *a lucra*;

el nu are a se plînge de prieteni – 1. *el nu are*, cu sensul de „nu este îndreptățit“ 2. *a se plînge de prieteni*;

îi vine a zburda – 1. *îi vine* 2. *a zburda*;

el începe a se preocupa de... – 1. *el începe* 2. *a se preocupa de...*;

la el găina a apucat a cînta în casă – 1. *la el găina a apucat* 2. *a cînta în casă*;

dacă nu se acceptă predicativitatea infinitivului, atunci toate aceste succesiuni de verbe este convenabil să fie considerate predicate verbale compuse, ipoteza că infinitivul ar reprezenta forma substantivală a verbului – contradictorie și în formulare – cu funcția de complement sau subiect pe lângă verbul precedent cu funcția de predicat verbal simplu fiind neacceptabilă.

Nu reprezintă predicate verbale compuse – chiar dacă au fost considerate ca atare – nici îmbinările libere conținînd nu două verbe, ci un verb „semiauxiliar“ și un adjectiv de proveniență participială, în care acesta din urmă (pentru că se subordonează simultan și „numelui“-subiect, și verbului cu funcția de predicat verbal simplu) reprezintă funcția de atribut circumstanțial: *balanța trebuie echilibrată, cererea aceasta vine rezolvată de altcineva*.

EXISTE-T-IL PRÉDICAT VERBAL COMPOSÉ EN ROUMAIN ?

RÉSUMÉ

Le terme de *prédicat verbal composé*, apparu en linguistique roumaine seulement dans la seconde moitié de notre siècle, est employé pour des réalités linguistiques variées, ce qui montre que le concept de *prédicat verbal composé* n'est pas suffisamment bien précisé. En admettant que le *prédicat verbal composé* est un cas particulier pas trop souvent rencontré du très fréquent *prédicat verbal* – par opposition terminologique – *simple*, qui est aussi le prototype du *prédicat*, il s'en suit que le concept de *prédicat verbal composé* peut être établi par référence au *prédicat verbal simple*. Si, au niveau sémantique, par le *prédicat* de la proposition type – qui principalement *correspond* au *prédicat* du jugement – on fait une *communication* sur le sujet, alors la communication sur le sujet faite par le prototype du *prédicat grammatical*, qui est le *prédicat verbal simple*, est constituée par une *notion verbale* („l'action“ regardée comme processus), et la communication sur le sujet faite par le *prédicat verbal composé* contient deux *notions verbales*. L'association de deux notions verbales dans un seul *prédicat grammatical*, qui représente en effet l'une des exceptions à la règle générale (la deuxième exception, plus largement acceptée, étant rencontrée au *prédicat nominal*), a motivation grammaticale et sémantique. Nous rapportons au fait que, à côté de la composante sémantique (commune au

prédicat du jugement), le prédicat de la proposition suppose aussi une composante grammaticale, à savoir, la possibilité d'attribution formelle du verbe, *partie du discours par excellence prédicat*, au nominatif de la personne grammaticale du „nom“, partie du discours par excellence sujet. De cette manière, quand *une forme flexionnelle verbale a la condition sémantique de la prédicativité, mais n'a pas celle grammaticale (c'est-à-dire qu'elle n'est pas personnelle)*, alors la forme verbale non-personnelle respective peut être associée à un autre verbe duquel elle reçoit la personne et les autres catégories grammaticales qui sont nécessaires à la fonction syntaxique de prédicat. Les verbes – *unanimement acceptés* – qui transfèrent aux modes non-personnels la personne et les autres catégories grammaticales nécessaires à la prédicativité sont *les auxiliaires* – maintenant totalement dépourvues de sens lexical, mais des verbes notionnels à l'origine –, qui sont possibles dans *le prédicat verbal simple*, sans conditionner, cependant, ce type de prédicat. Le transfert de la personne et des autres catégories grammaticales nécessaires à la prédicativité vers les modes non-personnels peut être fait, toutefois, aussi par des verbes qui au moment présent de la langue ont un sens lexical, ce qui nous détermine d'apprécier que les verbes respectifs – nommés *semi-auxiliaires* – peuvent être acceptés, à côté des modes non-personnels des verbes que nous considérons *de base*, comme des éléments composants du *prédicat verbal composé*. Ceci d'autant plus que, parfois, aux verbes semi-auxiliaires est ébauchée – en différents degrés – la tendance de désémantisation, cette chose pouvant constituer un argument en faveur de l'idée de processus qui se développe sous nos yeux, comparable au processus qui aux siècles et aux millénaires antérieurs ont donné naissance aux verbes auxiliaires. Donc, *nous comprenons par le prédicat verbal composé une variété du prédicat verbal qui contient, exceptionnellement, deux verbes notionnels, l'un semi-auxiliaire et un autre de base, grâce au fait que le verbe de base est à une forme flexionnelle non-personnelle, mais il reçoit la personne et les autres catégories grammaticales de la prédicativité du verbe semi-auxiliaire, qui se trouve à une forme flexionnelle personnelle.*

Le verbe de base, qui transmet l'information sémantique principale du prédicat verbal composé, peut se trouver seulement aux modes non-personnels totalement invariables, à savoir à l'infinitif sans la préposition-morphème *a*, au participe non-accordé en genre, en nombre et en cas ou au supin. Toutes ces formes modales non-personnelles appartiennent d'habitude aux verbes prédicatifs, le prédicat de la structure duquel elles font partie en se nommant *verbal composé*; parfois, cependant, c'est seulement la forme modale de l'infinitif sans *a* qui peut appartenir aux verbes copulatifs et alors le prédicat dont il fait partie de la structure à côté du semi-auxiliaire se nomme *nominal composé*.

Le verbe semi-auxiliaire, qui transmet l'information sémantique secondaire du prédicat verbal composé, indique la modalité, dans le sens de la possibilité ou de la nécessité (*a putea, a trebui, a fi, a avea*), ou l'aspect, dans le sens du commencement et de la fin de l'action (*a se apuca, a se pune, a termina, a sfîrși, a conteni, a isprăvi, a înceta, a se opri*). Nous soulignons que ces verbes sont des semi-auxiliaires seulement lorsqu'ils se trouvent à un mode personnel et ils précèdent, dans l'ordre des mots objectif, un verbe de base à l'infinitif sans *a*, au participe non-accordé ou au supin, ayant un rôle sémantique (ils contribuent avec leur sens lexical – insuffisant – à la réalisation du sens du prédicat verbal composé, de la même manière que les verbes copulatifs, toujours insuffisant sémantiquement, contribuent à la réalisation du sens du prédicat nominal), de même qu'un rôle grammatical (ils marquent la personne et les autres catégories grammaticales nécessaires à la prédicativité et pour le verbe de base, par ceci en ressemblant aux verbes auxiliaires).

Ainsi, à la question si en roumain il existe le prédicat verbal composé, nous considérons que la réponse est affirmative, cette réalité linguistique en se concrétisant dans des structures du type *omul poate vorbi, trebuie subliniat că..., multe sînt de spus, ea nu se apucă de plîns, ea*

se pune pe sporovăit, el termină de citit cartea, bunicul sfințește de spus povestea, copilul nu mai conținește din alergat, vecinii au isprăvit de bătut cu ciocanul, toți au încetat de spus, la ora opt s-a oprit din scris).

*
* *

Si l'argument pour l'admission du prédicat verbal composé, qui contient une succession de deux verbes notionnels, est constitué par le fait que le verbe (notionnel) de base est à une forme flexionnelle qui ne peut pas s'attribuer seule au nominatif de la personne grammaticale du „nom“-sujet, mais l'attribution se réalise par le verbe notionnel semi-auxiliaire, alors ne représentent pas de prédicats verbaux composés toutes les combinaisons de deux verbes notionnels (éventuellement d'autres parties du discours de provenance verbale) qui, bien que considérées comme des prédicats verbaux composés dans la littérature de spécialité, ne satisfont pas la condition-argument indiquée plus haut. En d'autres mots, ne sont pas des prédicats verbaux composés les combinaisons libres contenant un verbe „semi-auxiliaire“ et un subjonctif ou un présomptif (les types *poate să citească, trebuie să fi rîzînd*, où il y a deux prédicats verbaux simples; *poate* et *să citească*, *trebuie* et *să fi rîzînd*), la combinaison grammaticalisée faite de l'auxiliaire *a avea* à l'imparfait et le subjonctif d'un verbe quelconque (le type *avea să scrie* qui, en qualité de futur dans le passé, représente un prédicat verbal simple), la combinaison stable en contenant le verbe *a trage* + le subjonctif *să moară* (qui, comme toute combinaison stable, représente un prédicat verbal simple), les combinaisons libres qui contiennent un verbe „semi-auxiliaire“ + l'infinitif avec *a d'* un verbe quelconque (le type *nu-i era a lucra* où, tout en admettant le caractère personnel de l'infinitif, il existe deux propositions avec prédicat verbal simple: *nu-i era* et *a lucra*) et la combinaison libre faite d'un verbe „semi-auxiliaire“ et un adjectif de provenance participiale (le type *balanța trebuie echilibrată*, où *trebuie* est un prédicat verbal simple, et *echilibrată* représente un complément du nom circonstanciel).

Facultatea de Litere
Universitatea „Al. I. Cuza“
Iași, Bulevardul Copou, nr. 11